

min nationalpark

SKJOLDUNGERNES LAND

// NUMMER 04
SOMMER 2022

NY NATUR

50 naturprojekter i nationalparken

REPORTAGE

TRÆBÅD

*Nationalparkens
nye verdensarv*

TEMA

SELSØ SLOT

Spøgelser, baroner og storslået natur

ÅRETS ART 2022

*Find den inde
i magasinet*

*8 ture til
vandkanten*

FJORDTURE
FOR STORE OG SMÅ

KÆRE LÆSER

Sommeren er over os, og her får du det fjerde magasin fra Nationalpark Skjoldungernes Land. Magasinet bliver husstandsomdelt til alle os, som bor i Roskilde, Lejre og Frederikssund kommuner, for at udbrede viden, nyheder og idéer til, hvordan vi kan få glæde af nationalparken.

NATIONALPARK I RIVENDE UDVIKLING

Siden Nationalparken blev indviet i 2015, er det gået stærkt. Der er blevet nedsat en bestyrelse og et råd, ansat et sekretariat – og udviklet en plan for nationalparkens arbejde fra 2017 til 2023, som vi er langt med at føre ud i livet. Det er en glæde at se en nationalpark i rivende udvikling, som drives i samarbejder mellem sekretariatet og partnere som lodsejere, Naturstyrelsen, kommuner, besøgssteder, foreninger, organisationer, skoler, uddannelsesinstitutioner og helt almindelige borgere. Jeg vil her fremhæve et par projekter, som har særlig betydning for naturen. Nogle har nationalparken været initiativtager til. Andre er faldet som appelsiner i vores turban.

NYE STENREV I FJORDEN

I 2022 etablerer nationalparken tre nye stenrev i Roskilde Fjord, finansieret af Miljøministeriet. Fjordens store sten er gennem tiden blevet fisket op og brugt til byggeri. På sten dannes tangskove som er vigtige for fjordens biodiversitet både over og under vandet. De nye stenrev bliver lagt ud ved Nørrerev, Veddelev og Ægholm, hvor de ikke generer sejladsen.

MERE URØRT SKOV – OG EN NATURNATIONALPARK

Dele af Bidstrup Skovene og Boserup Skov er de sidste år blevet udlagt til urørt skov af Naturstyrelsen. I 2021 blev Lerbjergskoven opkøbt af Den Danske Naturfond, som i samarbejde med Lejre Kommune og nationalparken vil omlægge den tidligere produktionsskov til urørt skov. I marts måned besluttede Miljøministeren, at ca. 500 hektar i Bidstrup Skovene skal være naturnationalpark. Det betyder, at der skal gøres en særlig indsats for at bevare og øge biodiversiteten. Vi hilser initiativet velkomment og vil arbejde for en inddragende proces, som sikrer, at den nye naturnationalpark bliver til lokal stolthed og glæde – og ikke det modsatte.

MASSER AF GRÆSNING OG VANDHULLER

Nationalparken har i samarbejde med private og offentlige lodsejere etableret 15 nye vandhuller og 23 græsningsområder og flere er på vej. Det er en stor glæde, at naturen i det åbne land får en hjælpende hånd. Har du arealer, som du gerne vil have udlagt til ny natur, så tag fat i sekretariatet.

NY NATIONALPARKPLAN 2024 TIL 2029

I løbet af i år og næste år skal nationalparken udarbejde en ny plan for nationalparkens arbejde fra 2024 til 2029. Det kan vi ikke gøre alene. Hvis du har forslag og idéer til udvikling af Nationalpark Skjoldungernes Land, så læs meget mere om borgermøder og indsendelse af idéer på nationalparkens hjemmeside.

Med venlig hilsen

Lars Vedsmand

Bestyrelsesformand i Nationalpark Skjoldungernes Land

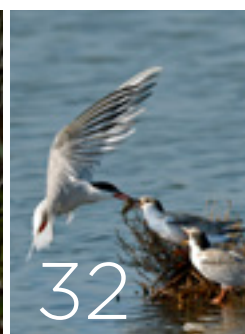
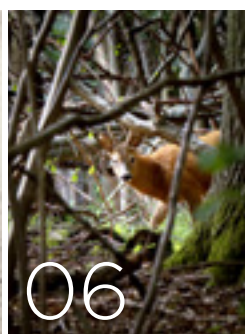
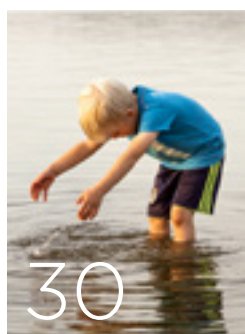
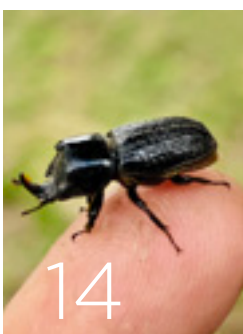
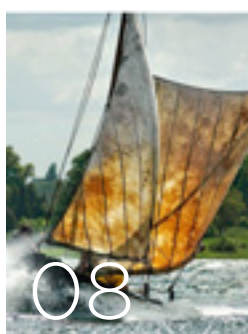

INDHOLD

SOMMER 2022

44

04 Din nationalpark

Nationalparken kort fortalt.

06 5 nye oplevelser

Tag på eventyr i nationalparken.

08 Træbåd som verdensarv

Oplev ny sejlsende UNESCO-Verdensarv i nationalparken.

14 Ny natur

Læs om mere end 50 naturprojekter i nationalparken.

18 3 fabelagtige udsigter

Smut ud og se så langt, øjet rækker.

20 VOXPOP: Vores nationalpark

Tag med på tur. Fem formidlere fortæller.

24 Rottetur på Roskilde Fjord

Æg, dun og drab. Sejl med på rotte-mission til Eskilsø og Lilleø.

30 8 ture til vandkanten

Fjordture for store og små.

32 ÅRETS ART 2022: Fjordternen

Bliv klogere på den flyvende fisker.

35 Tag på tour i nationalparken

Tour de France lige lukket ind igennem Nationalpark Skjoldungernes Land.

36 Oplev Herregårdsmuseet Selsø Slot

Spøgelser, baroner og storslået natur. Besøg slottet i nord.

42 Snit

Kniv, kølle og kartoffelskræller. Lær at snitte med store og små.

44 Mere naturskov

En vildt naturlig fortælling fra Lerbjergskoven.

48 Hold da ferie

I Danmarks fem nationalparker.

50 Tag på opdagelse i nationalparken

Aktiviteter, booking og uundværlige links. Find din næste nationalparkoplevelse.

51 Mere nationalpark

Find praktisk information om nationalparken.

'Min Nationalpark' er udgivet af Nationalpark Skjoldungernes Land i juni 2022

REDAKTØR: Anders Bülow / **LAYOUT OG PRODUKTION:** BY-RO Grafisk Studie A/S / **OPLAG:** 66.000 stk.

FORSIDEFOTO: Sarah Green / Gengivelse fra bladet er tilladt med kildeangivelse

REDAKTION: Malene Bendix og Nynne Sørgaard

DIN NATIONAL PARK

TEKST: MALENE BENDIX.
FOTO: OLE MALLING.

*Kort om Nationalpark Skjoldungernes Land
- og Danmarks Nationalparker.*

NATIONALPARK SKJOLDUNGERNES LAND

Nationalpark Skjoldungernes Land ligger på Midsjælland i Roskilde, Lejre og Frederikssund kommuner. Nationalparkens areal er 170 kvadratkilometer. En tredjedel af arealet er fjord. To tredjedele er land. Landskabet er primært skabt i sidste istid. Det er fyldt af bakker og dale, skove og søer, åer og moser og Roskilde Fjord med dens strandenge, øer og holme. Her er mange forskellige naturtyper og store fredede områder. Og her er masser af stier og shelterpladser, så det er let at komme ud at opleve nationalparken.

LANG HISTORIE

Siden stenalderen har mennesker levet her i området og efterladt sig spor. Ude i landskabet finder du gravhøje fra sten-, bronze- og jernalderen. I Lejre kan du finde spor efter stormænd fra jernalderen og vikingetiden, som ifølge de gamle sagn blev kaldt Skjoldungerne efter Kong Skjold. Overalt er små landsbykirker fra middelalderen, og i Roskilde står den imponerende Roskilde Domkirke, som er på UNESCO's liste over verdensarv.

DANMARKS NATIONALPARKER

Vi har fem nationalparker i Danmark. De ligger i nogle af de fineste naturområder, vi har. Hver nationalpark har til opgave at beskytte og styrke naturen, landskabet og kulturhistorien i området - samt udvikle friluftsliv, formidling, undervisning, forskning, lokale fællesskaber, erhverv og turisme på en bæredygtig måde.

Læs mere om Danmarks nationalparker på side 48.

MERE VIDEN

Find et kort over nationalparken på bagsiden af magasinet - og find mere viden på næste side og i nationalparkens foldere, turkort, samt på hjemmeside og appen Nationalpark Skjoldungelandet.

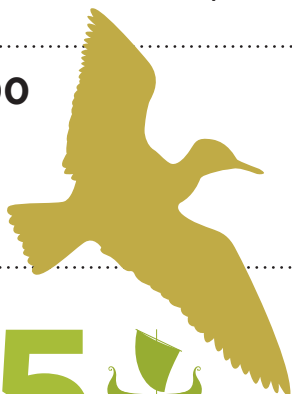
FÆLLESSKABER

15 i Bestyrelsen
21 i Rådet
11 i Sekretariatet
62 i Partnerskabsprogram
100 i Formidlerkorpset
9800 bor i nationalparken

30.000 – 60.000
fugle raster på fjorden
om efteråret.

3000 – 6000 fuglepar
yngler på fjorden fordelt
på 25 – 30 arter

3 KOMMUNER

Roskilde
Lejre
Frederikssund

5 verdensberømte
vikingeskibe

6 væsentlige naturtyper:

- Lavvandet fjord
med øer og holme
- Strandenge og kystskrænter
- Skove
- Søer og vandløb
- Ferske enge og moser
- Overdrev

70
rødlistede
svampe
i Boserup
Skov

171
fredede
fortidsminder

2.500.000

røde teglsten i
Roskilde Domkirke
som er UNESCO
Verdensarv

22 konger og
17 dronninger er
begravet i Roskilde
Domkirke

99 km kystlinje
66 km beskyttede vandløb

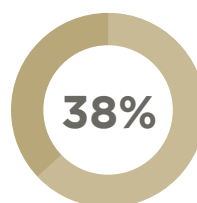
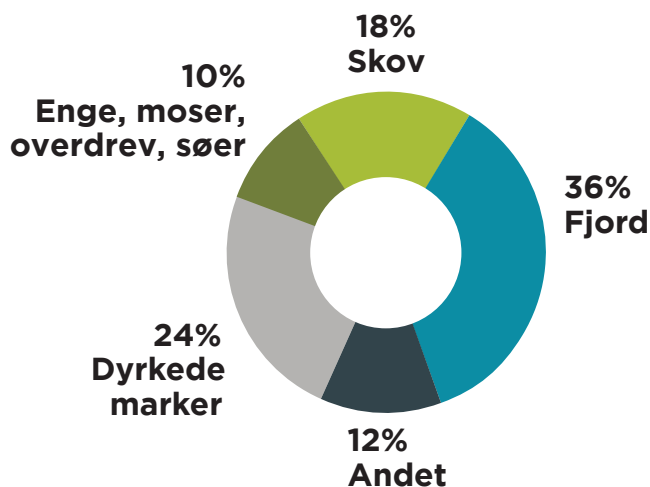
3 togstationer

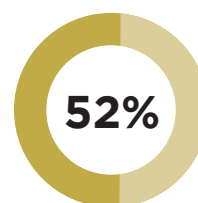
40 km
Skjoldungesti

24
besøgssteder

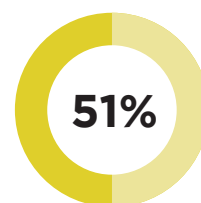
AREALFORDELING

FREDEDE AREALER
= 65 km²

NATURA 2000
= 89 km²

PRIVATE AREALER
= 87 km²

1/3 af landarealet er skovdækket

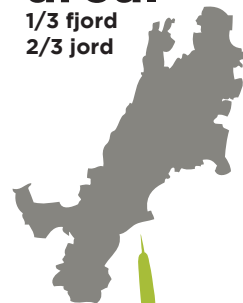
430
ideer

fra borgere til
nationalparkens
6 års plan

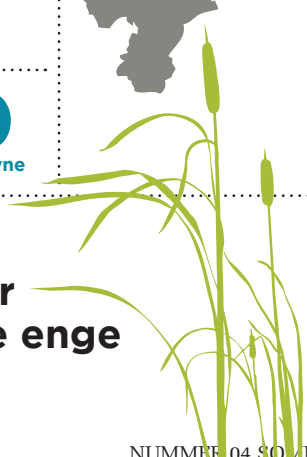

10
små havne

170 km²
areal
1/3 fjord
2/3 jord

527 søer
338 moser
143 ferske enge

31 m dybt: Hestehullet i Roskilde Fjord

5 nye oplevelser

Tag på nye nationalpark-eventyr i sommerferien

Nationalparken arbejder med at udvikle et bæredygtigt friluftsliv i nationalparken. Det betyder, at der skal være plads til friluftslivet – uden at naturen tager skade. Læs mere om de fem projekter og om nationalparkens arbejde med at udvikle faciliteter til friluftslivet på www.nationalparkskjoldungernesland.dk

Tekst: Mikkel Eeg. Foto: Christina Gejel Nielsen

AVNSØ SANSESPANG

// Gå en stille tur og lyt til skovens fugle eller se et rådyr i lysningen

En splinterny sansespang nord for Avnsø fører dig ind i en eventyrlig skovmose med tæpper af urter i skovbunden og et mylder af fugle i trækroneerne. For enden af gangbroen er en lille "ø", hvor du stille kan sidde og opleve skovens liv. Skovmosen er privatejet, og ejeren har venligt åbnet området for nationalparkens besøgende. Vis omsorg og respekt for naturen og nyd den smukke skovmose med alle sanser.

FLYDENDE LEJRPLADS I ROSKILDE FJORD

// Slå lejr på vandet og nyd en nat med bølgeskvulp og stjernebig

Denne sommer bliver en ny flydende lejrplads lagt ud ved Møllekrogen. Her ligger der allerede flere nationalpark-kanoer til de, der ikke selv har mulighed for at komme ud til lejrpladsen. Du kan medbringe dit eget telt, eller søge ly under den opslåelige telt-bivuak, der ligger i dækket på lejrpladsen. Og hvis du fanger en fisk fra den flydende lejrplads, så læg den i hyttefadet – og tag den med hjem næste morgen.

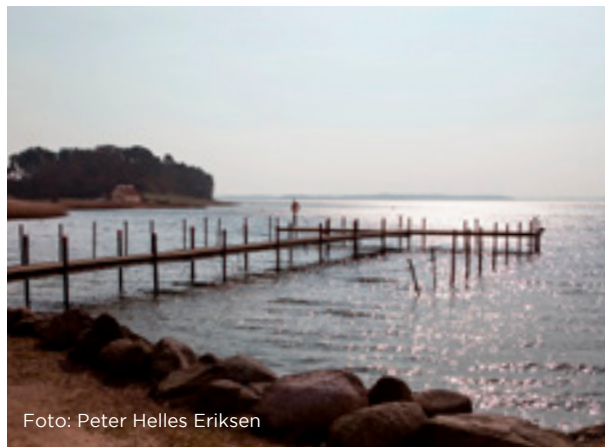

Foto: Peter Helles Eriksen

Hvis du er heldig, har skarven slået sin vinge ud og åbnet til den store grejbank med vandkikkerter og net, som nationalparken har indrettet inde i Skarvens mave. Med grejet kan du gå på opdagelse i fjordens lave vand. Foto: Mikkel Eeg

SKARVEHYTTEN OG CAFE FJORDGLIMT

// Oplev multifunktionelt kunstværk og byvandring i Jyllinge

Der er landet en kæmpe skarv lige ved nationalparkens nye formidlingsport hos Fjordglimt Jyllinge!

I Café Fjordglimt kan du hente et byvandringkort, der fører dig på en historisk tur gennem Jyllinges gamle bydel. På byvandringen kan du lære mere om de gamle bådewærfter, ålefiskeriet, der bragte velstand til den lille bondelandsby, kirken og kunsten i Jyllinge. Når du har gået den ca. 1½ km lange tur gennem snævre gader og stier, kan du nyde en kop kaffe og udsigten fra Café Fjordglimt.

Foto: Martin Kunzendorf

Fra shelterpladsen kan du gå en tur i Lavringe Mose, hvor nattergalen synger om foråret.

LAVRINGE SHELTERPLADS

// Prøv en overnatning i de nye Skjoldunge-sheltere

Shelterpladsen ligger 2 km syd for Lejre Station langs den naturligt slyngede Lavringe Å. Shelternes form er inspireret af stævnen på et vikingskib. Vikingskibet markerer begyndelsen på historien om Kong Skjold og Skjoldungerne, der er kendt i hele verden fra sagnet om Beowulf.

De nye sheltere er bygget, så de kan rumme en skoleklasse. Den lokale forening Lavringe Jord vil bruge shelterpladsen til undervisningsforløb om dyrkning og tilberedning af lokale fødevarer.

OPLEVELSESPLADS I BIDSTRUPSKOVENE

// Tag et hvil ved nyt besøgssted

Midt i Bidstrupskovene ligger den gamle Skovridergård Valborup. Gårdens lade skal være kernen i et nyt formidlingscenter om naturens udvikling fra istidsstepper til urskov. Du kan allerede nu opleve pladsen foran bygningen, som er omdannet til samlingssted for skovgæster og skoler på udflugt. Her er nye bænke og cykelstativer. Oplevelsespladsen er første del af projektet, der forhåbentligt kan gennemføres i 2023 med indretningen af selve laden. Det er Naturstyrelsen, der stiller laden til rådighed, og anledningen for formidlingscenteret er, at skoven udlægges som urørt skov.

Foto: Mikkel Eeg

TRÆBÅD SOM VERDENS ARV

Tekst: Malene Bendix.
Foto: Foto: Werner Karrasch,
Vikingskibsmuseet.

« Frederiksjollen Marcus Noer i blæsevejr med barkede bomuldssejl og elever fra FGU-skolens Maritime linje.

**Bådebygger
Søren Nielsen.**

Du kender sikkert Roskilde Domkirke og ved, at kirken er udpeget til UNESCO Verdensarv. Men vidste du, at vi har fået ny vuggende, sejlene verdensarv i nationalparken? Den nordiske klinkbyggede træbåd blev i december 2021 udpeget til UNESCO Verdensarv. Immateriel verdensarv, for at det ikke skal være løgn. Men hvad betyder det? Vi har spurgt bådebygger Søren Nielsen fra Vikingeskibsmuseet, som var med til at få sat træbåden på Verdensarvslisten.

»»

”Tillykke! Tænk at det lykkedes.” Bådebygger Søren Nielsen fra Vikingeskibsmuseet smiler bredt – og det har han god grund til. De sidste tre år har han sammen med træskibsfolk fra hele Norden arbejdet for, at de nordiske klinkbådstraditioner kunne blive optaget på UNESCO’s liste over immateriel kulturarv. Det lyder kryptisk, men er egentlig ret enkelt:

UMISTELIG

Siden 1960’erne har UNESCO udpeget steder over hele verden, som har enestående betydning for menneskeheden. På den liste står bygningsværker, som Roskilde Domkirke, Pyramiderne og Taj Mahal – og natur som Grand Canyon og Vadehavet. Men FN har også en liste over immateriel – altså ikke materiel – kulturarv. Det er håndværk og traditioner, som kun kan bevares for eftertiden ved at blive overført fra menneske til menneske. På den liste er den nordiske klinkbyggede træbåd netop blevet optaget sammen med al den viden om bådebygning og sejlads, der knytter sig til bådene. Det betyder, at de nordiske klinkbådstraditioner løftes ind i en større sammenhæng, som del af menneskehedens immaterielle kulturarv. Det er ret vildt.

HVAD ER KLINK?

Men hvad er så en klinkbygget træbåd? Det bedste sted at søge svar på det spørgsmål er på Vikingeskibsmuseet i Roskilde, som har arbejdet med formidling og bevaring af vikingeskibe og nordiske træbåde siden 1960’erne. En dag i februar går vi sammen med Søren Nielsen ud til Vikingeskibsmuseets bådsamling, som består af 30 nordiske klinkbyggede både,

der her i den kolde tid står lidt forblæste på kajen. Søren peger på en lille hvid båd: ”Det her er en kopi af en Limfjords-sjægt fra 1945,” fortæller han. ”Hvis du kigger på bådens sider, kan du se, at plankerne lapper lidt ind over hinanden på langs. Det kalder man klinkbygget. De overlappende planker styrker konstruktionen og det giver båden styrke. Derfor kan spanterne, altså bådens skelet, være tyndere og lettere og monteres med længere afstand. Alt det gør en klinkbygget båd let og stærk på én gang, sammenlignet med andre bådtyper i samme størrelse, som fx de kravelbyggede både, hvor plankerne ligger lige ind imod hinanden,” siger Søren og klapper på de hvide planker.

KLINKBYGGEDE BÅDE GENNEM TUSIND ÅR

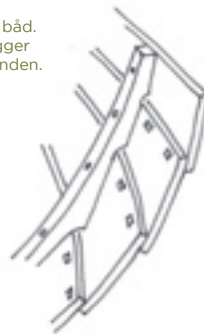
Gennem flere tusind år har Nordens klinkbyggede både dannet rammen om de nordiske folks tilknytning til havet. Den lille jolle var grundlaget for fjordfiskeren og hans families liv. Større skibe sikrede kontakt og handel langs kyster og ud over havet mod fremmede lande. Vikingernes lette, stærke og hurtige skibe var enestående for deres tid. Med dem blev de skandinaviske kongeriger grundlagt. De store, havgående skibe gjorde det muligt for vikingerne

I løbet af 2022 etablerer nationalparken i samarbejde med Vikingeskibsmuseet en samling af træjoller ved Slusehuset i Kattinge Vig. Samlingen bliver sejlet og vedligeholdt af et bådelaag. Når samlingen er klar, vil du kunne booke en robåd, ved at skrive en sms til 30455549.

En limfjords-sjægt for fulde sejl i Roskilde Fjord. Båden blev brugt til at fiske fra.

Klinkbygget båd.
Plankerne ligger
udenpå hinanden.

Kravelbygget båd:
Planker ligger lige
oven på hinanden.

En klinkbygget båd er bygget af planker, som ligger udenpå hinanden – og sat sammen med jernnagler.

at bosætte sig i hele det nordatlantiske område, de dannede grundlaget for erobringer og sikre handelsruter fra Nordkap til Middelhavet og langt op ad de russiske floder.

GODT TRÆ SKAL DER TIL

”Grunden til at vikingerne kunne bygge så fine skibe var, at de havde masser af udsøgt træ i deres skove,” fortæller Søren, og peger over på en tyk egekævie, som ligger på jorden. ”Vikingskibene blev bygget af store egetræer, som blev kløvet ud til planker med kiler,” fortæller han. ”Når man kløver en egetræstamme, så deler man den først på langs i halve, så i kvarte, så i ottendedele og sekstendedele, til plankerne har den rigtige tykkelse. Og så hugger man plankerne til med en økse. Kløvningen følger fibrene i træet, og det giver plankerne stor styrke. Hvis du saver en planke ud, risikere du, at skære træets fibre over. Det går ud over styrken. Vikingernes metode gav mulighed for at bruge tyndere planker og igen: at bygge lette, stærke, sødygtige skibe,” forklarer Søren. Alt arbejdet bliver gjort i hånden – både i vikingetiden og i dag, hvor det er Vikingskibsmuseets bådebyggere og deres lærlinge, som bygger skibene. På den måde er bådebyggerhåndværket blevet givet videre fra hånd til hånd lige siden vikingetiden.

Øverst: Elever fra FGU-skolens Maritime linje i tresmakken Lene. Nederst: Træbådfolk til sommertræf på fjorden.

Oplev de tusind år gamle klinkbyggede Skuldelevskibe på Vikingeskibsmuseet i Roskilde.

Træbådfolk til sommertræf på fjorden.

SPLINTERNYT VIKINGESKIB

Vi går over til et større vikingeskib, som er ved at blive bygget. "Det her er en rekonstruktion af Skuldelev 3, som står ovre i Vikingeskibshallen," fortæller Søren. "Et hurtigt lille handelsskib, som blev bygget i 1030. Vi søsætter båden den 7. maj – og fejre samtidig, at de nordiske klinkbådstraditioner er blevet UNESCO Verdensarv." Både byggeri og sejlads er en del af Vikingeskibsmuseets eksperimentelle arkæologi, så det nye skib skal testes på fjorden for at undersøge sejl- og lasteegenskaber. "Det nye skib bliver en del af Vikingeskibsmuseets bådsamling, så alle kan komme ud at sejle i det på fjorden," fortæller Søren. "Det er en god måde at give historien liv. Det er meget lettere for en 4. klasse at forstå de gamle vikingeskibe ovre i hallen, hvis de selv har været ude at sejle i et vikingeskib. Så lægger de pludselig mærke til årehuller, nagler og planker i de gamle fund."

HVORFOR VERDENSARV?

Hvorfor er det vigtigt at bevare håndværk og sejltraditioner for eftertiden? Søren kigger lidt ud over fjorden. "Kulturarven er det, vi er formet af, og det vi bruger, når vi skal forestille os fremtiden," siger han. "Her handler kulturarven om træbåde og om bådebyggere, rebslagere, sejlmagere, sejlere og fiskere. Den måde, vi bygger bådene og sejler dem, har næsten ikke forandret sig de sidste 1000 år. Motoren kom til for 200 år siden, det forandrede den måde, bådene blev brugt på, men konstruktionen er næsten den samme som i vikingetiden. Det er ikke mange år siden, at havnene her i nationalparken var fyldt med klinkbyggede træbåde. Nu er mange skiftet ud med glasfiberbåde med motor og sejl og tov af kunstfiber. Men vi kan stadig hente træ til både i skovene. Dét er bæredygtigt og betaler godt til CO₂-regnskabet."

I dag kan vi bruge træbådene til at opleve naturen, historien og kystfriluftslivet i fjorden og langs Danmarks kyster på bæredygtige ferier i fællesskab med andre. Det er spændende at sejle og man lærer en masse om havnatur, navigation og håndværk, når bådene skal vedligeholdes. Hvis du gør det, er du en del af en over 1000 år gammel, stadig levende kulturarv. Det føles faktisk meget meningsfuldt," siger Søren.

LEVENDE KULTURARV

"Her fra Vikingeskibsmuseet kan skoleklasser og gæster komme ud at sejle. Vi har også en lang række frivillige skibslaug, som sejler og passer skibene – og dem er alle velkomne til at blive en del af. På værftet har vi bådebyggerlæringer. Og vi har en FGU-skole, som underviser unge i sejlads, rebslagning, vedligehold mv.," forklarer Søren. Vikingeskibsmuseet har også etableret en Kystvejlederuddannelse, for alle som ønsker at arbejde med formidling af sejlads, kystkultur og vedligehold af klinkbyggede træbåde, eller blot ønsker at sejle i disse både "Det sjove ved den immaterielle kulturarv er, at du kan opleve den mange steder," siger Søren. "Det er ikke kun Vikingeskibsmuseet, som er på listen. Det er også bådebyggerne i Hundested og de lokale bådelaug i Karrebæksminde. Ja, alle som bygger og sejler klinkbyggede træbåde er en del af denne levende kulturarv."

GAMLE SKIBE I BRUTAL BETON

Vi går over broen til Vikingeskibshallen. Ude foran det store grå beton-museum ligger museets vikingeskibsrekonstruktioner på vinterrække. Indenfor er der stille, som i en kirke. De store glaspartier lader lyset fra fjorden falde ind over de fem, tusind år gamle klinkbyggede skibe, som blev udgravet ved Skuldelev i 1969. Det er stadig et utroligt syn. Skibene blev

HVEM STÅR BAG

Optagelsen af de nordiske klinkbådstraditioner på UNESCOs liste over menneskehedens immaterielle kulturarv skal sikre synlighed og bevidsthed om vigtigheden af at bevare klinkbådstraditionerne. Bag ansøgningen står alle de nordiske lande og deres kulturministre.

Initiativet til ansøgningen blev taget af Netværket Nordisk Kystkultur og det norske Forbundet KYSTEN var ansvarlig for arbejdet. Fra Danmark deltog Han Herred Havbåde, Træskibs Sammenslutningen, Vikingeskibsmuseet i Roskilde sammen med lokale træbåds miljøer i arbejdet.

Dansk Folkemindesamling ved Det Kgl. Bibliotek forvalter Danmarks arbejde med UNESCOs Konvention til sikring af den immaterielle kulturarv. Se levendekultur.kb.dk.

Havhingsten på Nordsøen, på vej hjem fra Dublin.

sænket omkring år 1100 for at skabe en spærring i Roskilde Fjord, så det blev sværere for fjender at sejle ind gennem fjorden. Og siden lå de gemt og glemt i det iltfattige dynd i næsten tusind år. Gamle folk fra Skuldelev husker, at de som børn stødte på irriterende vragele med benene, når de badede. ”Når man kigger på de gamle skibe, kan man tydeligt se, hvor forskellige de er,” siger Søren. ”Der er det store handelsskib fra Sognefjord – en kæmpe balje. Og Skuldelev 5 – et lille smalt og hurtigt krigsskib, som kan have indtaget masser af nyt land. Som vi for øvrigt skal til at bygge nu – igen. Skibene er bygget forskellige steder, men endt her i Roskilde Fjord,” siger han.

FLERE SKJULTE SKIBE

Da vi går tilbage over broen til Museumsøen, peger Søren ned i vandet. ”Det utrolige er jo, at da vi gravede ud til Museumshavnen i 1997, fandt vi ti ski-

be mere fra vikingetiden og middelalderen lige her i Museumshavnen. Der var bl.a. et 37 meter langt skib – det længste vikingeskib, der er fundet. Det står i dag inde på Nationalmuseet. Det er sjovt at tænke på, at der jo er masser af steder, vi ikke har undersøgt. Der kan let ligge flere skibe – fx lige her under Museumsøen,” siger Søren. Vi griner. Det er så vild en tanke. Men hvorfor lå der så mange skibe lige her? Og er det typisk for hele Fjordlandet – eller er det særligt for Roskilde Fjord? ”Vi ved, at Roskilde og Lejre var betydningsfulde byer i vikingetiden, og at der må have været masser af vikingeskibe her. Dengang lå selve havnen lidt længere mod vest. Lige her var der et sumpet område hvor de ti skibe måske har ligget for svaj eller på en form for skibskirkegård. Og så er der lige så stille blevet fyldt op med jord og sager omkring dem. Måske er det årsagen til, at der er så mange lige her,” fortæller Søren.

SEJL SELV UD I VERDENSARVEN

Du har flere muligheder for at komme ud at sejle i en klinkbygget træbåd på Roskilde Fjord:

- Vikingeskibsmuseets både: Book en tur med træbåd i sommersæsonen. booking@vikmus.dk
- Vikingeskibsmuseets skibslaug: Tager med kyshånd imod nye medlemmer. www.laugnet.dk
- Maritimt Forsøgscenter: Meld dig ind i skibslauget. Se vikingskibene.dk
- Kystvejlederuddannelse: Tilmeld dig, hvis du vil sejle eller formidle kystkultur. jha@vikmus.dk
- Bådsamling i Kattinge Vig: Etableres af nationalparken og Vikingeskibsmuseet i 2022.

NY NATUR

50 natur-projekter skaber mere og bedre natur

Sommerfugle, frøer og flagermus. Sjældne urter, svampe og fugle. Et af nationalparkens vigtigste formål er at styrke og bevare naturens kvalitet og mangfoldighed. Derfor er mere end 50 natur-projekter iværksat – og mange flere er på vej. Her kan du læse om fem eksempler på natur-projekter.

Høslet Kildeengen. Foto: Sofie Clauson-Kaas

5 RYDNINGSPROJEKTER

// Unik natur bevares

For at bevare en stor biodiversitet i nationalparken er det vigtigt at bevare de mange forskellige naturtyper, hvor helt særlige og specialiserede arter lever. Nogle levesteder bliver truet af hurtigvoksende træer og buske eller andre dominerende plantearter, hvor nogle af dem ikke hører hjemme i den danske natur. De skal fjernes for at bevare levestederne. Nationalparken har siden 2017 gennemført fem rydningsprojekter.

Fx fjernede nationalparken i 2017 en del pile- og birkekrat i en mose i Bjergskoven på Ledreborg Gods. Mosen er en tilgroet sø på størrelse med en fodboldbane. Gennem tiden har området udviklet sig til en natur-type, man kalder fattigkær. Her i Østdanmark er det en sjælden naturtype med fugtig, næringsfattig og sur bund. Kun få arter lever sådanne steder, men dem, der gør, er yderst specialiserede og ofte sjældne. I Bjergskoven lever blandt andet den kødædende plante rundbladet soldug, tranebær, dynd-padderok og forskellige arter af tørvemusser.

Bognæs. Foto: Ole Malling

Valsehjør. Foto: Liv Holm

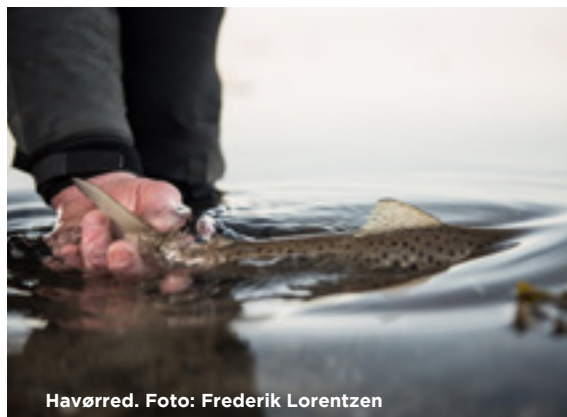

23 GRÆSNINGS-PROJEKTER

// Flere urter og sommerfugle

Hvad har græssende dyr og sjældne urter med hinanden at gøre? Det korte svar er, at uden dyrene gror områderne til. Dyrene æder græsset, og det skaber lys og plads til en større variation af planter – og dermed også en større variation af de bier, sommerfugle og andre insekter, som lever ved planterne. Siden 2017 har nationalparken gennemført 23 græsningsprojekter.

Fx har nationalparken i 2020 og 2021 sat hegn op omkring et område på Bognæs. Området er cirka 53 hektar stort – svarende til cirka 53 fodboldbaner. Her er der forskellige naturtyper som strandenge, overdrev og moser, og til hver naturtype hører særlige plantearter, som vil få gavn af, at Galloway kvæg nu græsser året rundt. Blandt de særlige arter er stor knopurt, merian og hjertegræs.

Havørred. Foto: Frederik Lorentzen

Stenrev. Foto: Karsten Dahl

3 NYE STENREV

// Flere fisk i fjorden

Stenrev er havets oaser. Her finder du et særlig rigt plante- og dyreliv. Tang hæfter på stenene og danner store skove. Muslinger, snegle og børsteorme trives på og under stenene, havørred kan gemme sig og revene er opvækstområde for en masse fiskeyngel. Men mange af stenene i Roskilde Fjord er fisket op og brugt i byggeri af fx havne og til gravsten.

I år genetablerer nationalparken tre stenrev i Roskilde Fjord. Det ene skal ligge ved Nørrerev ved Gershøj. Det andet skal ligge ud for Veddelev. Dette bliver et formidlingsrev på lavt vand, hvor du kan svømme ud og følge med i, hvordan livet på stenrevet udvikler sig. Det tredje er et større ved Ægholm. I alt skal der kastes omkring 100.000 sten tilbage i fjorden.

Grøn frø i Bøllesø. Foto: Christina Gejel Nielsen

Vandhuller ved Kisserup. Foto: Nynne Sørgaard

13 VANDHULSPROJEKTER

// Vand til insekter og frøer

Vandhuller er lig med masser af liv. Sådan er det på savannen – og sådan er det også her. Vandhuller giver især frøer, tudser og salamandere, men også mange insekter og fugle. Nationalparken har gennemført i alt 15 vandhulsprojekter, hvor søer og vandhuller enten er blevet etableret eller oprenset.

Fx har nationalparken gravet tre nye vandhuller på Stenagergård ved Kisserup. Vandhullerne ligger smukt i det bakkede landskab på et engdrag. Kvækende frøer er allerede flyttet ind. Og hvem ved, måske kommer storken også snart til Kisserup. I hvert fald skaber de nye vandhuller og resten af omgivelserne så gode forhold for storke, at håbefulde lokale har sat en storkerede op i samarbejde med storkene.dk og nationalparken.

Grøn frø lever hele året i vandhuller med skov i nærheden. Solen skal helst kunne skinne på hele det vandhul, hvor den yngler. Vandet skal være rent, og der skal være mange vandplanter.

Fugletælling på Ringøen. Foto: Sam Christensen

Strandskade-æg. Foto: Nynne Sørgaard

SÆRLIGE INDSATSER

// Hjælp til sårbare planter og dyr

Nogle arter er sårbare og stiller helt særlige krav til deres levested. Derfor har nationalparken igangsat forskelligartede indsatser for udvalgte arter. Det drejer sig om den sjældne sommerfugl, engperlemorsommerfugl, sjældne planter som fx blåtoppet kohvede, gul star og vibefedt, flagermus samt ynglefuglene på Roskilde Fjord.

Siden midten af 1980'erne er antallet af ynglefugle på Roskilde Fjord dalet drastisk. Den tendens forsøges vendt med en særlig indsats, der skal sikre fred og ro til fuglene ude på fjordens mange øer og holme. Det kan du læse mere om i artiklerne på side 24 og side 32.

Mere end

50

NATUR PROJEKTER

Kirke
Sonnerup

Kirke Såby

Kirke Hvalsø

Gevninge

Svogerslev

Lejre

Osted

Jyllinge

Himmelev

ROSKILDE

IDÉER TIL NYE PROJEKTER

Hvis du har idéer til nye naturprojekter, er du meget velkommen til at kontakte nationalparkens sekretariatet. Projekterne skal være inden for nationalparkens grænse og lodsejeren skal være med på idéen.

VÆR MED...

Du kan være med til at passe på naturen i nationalparken. Fx kan du deltage i en dag med naturpleje og fællesskab, når der er le-festival på Kildeengen i Bidstrupskovene den 3. september, eller når der er affaldsindsamling langs fjorden den 17. september.

- Rydnings-projekt
- Græsnings-projekt
- Stensrevs-projekt
- Vandhuls-projekt
- Særlige indsatser

Find vej med
nationalparkens app:
Nationalpark
Skjoldungelandet

3 FABELAGTIGE UDSIGTER

i Nationalpark Skjoldungernes Land

Foto: Sarah Green

HALVØEN BOLUND

På østsiden af Roskilde Fjord finder du en helt særlig halvø: Bolund – en 12 meter høj, flad moræneknold, der stikker op lidt ude i fjorden. Fra toppen af Bolund er der en vidunderlig udsigt over fjordens øer og fugleliv. En koloni af digesvaler har bygget deres reder i huller i den næsten lodrette skrænt. Pas godt på dem – og glæd dig over dem, når de suser ud og ind af hullerne om sommeren.

Hvis du vil besøge Bolund, så husk røjser. Turen til moræneknolden går ad en 500 meter lang tange, som bliver oversvømmet ved højvande. På strandengen finder du masser af fine og sjældne urter. Halvøen har været fredet siden 1941 på grund af dens helt særlige geologiske, landskabelige og botaniske værdier.

GODT AT VIDE:

**Bolund er privatejet og der er offentlig adgang.
Du må færdes til fods ved strandengene døgnet rundt.
Vær opmærksom på græssende dyr og hold hunden i snor.**

PLADS TIL ALLE

Nationalparken er for alle. For dyr og planter. For dig som gæst. For os som bor her. Og for de lodsejere, som ejer jorden.

I nationalparken arbejder vi med adfærdsdesign, blandt andet når vi udvikler nye faciliteter til friluftslivet. Adfærdsdesign handler om at designe omgivelserne på en måde, som sikrer hensigtsmæssig færdsel. Med andre ord – vi forsøger at påvirke din adfærd ude på stedet, sådan at du følger reglerne helt uden at kende til dem på forhånd.

Nationalpark Skjoldungernes Land rummer mange store oplevelser – også når det kommer til fantastiske udsigter. Her får du tre favoritter fra naturvejleder Sofie Clauson-Kaas.

Foto: Sofie Clauson-Kaas

SKOVBROEN VED ØSTSKOV

I den nordlige del af Skjoldungernes Land finder du Skovbroen. Herfra har du et flot kig ud over Roskilde Fjord med fugleliv, sejlskibe og bølgeskulp – og over til fjordens største ø, Eskilsø. Pak madpakke - og nyd den fine plet ved fjorden. Hvis du er heldig, svæver havørnene over dit hoved. Du kan kombinere besøget med en tur i Østskoven, som ligger smukt helt ned til fjorden.

GODT AT VIDE:

Skovbroen er et godt sted at fiske. Du skal bare huske din fiskestang og et gyldigt fiske-tegn. I maj og juni er det let at fange hornfisk. Østskoven er privatejet, men du er velkommen til at gå og cykle på veje og stier fra kl 6 om morgenen til solnedgang.

Foto: Sarah Green

HELSELBJERG VED TRÆKFÆRGEN

Tag trækfærgen ved Skjoldungestien i Svogerslev og gå en tur op på Hesselbjerg. Her får du en enestående udsigt ud over det bakkede landskab med ådalen og Lille Kattinge Sø. Kig ind mod Roskilde og oplev Roskilde Domkirke, som tårner sig op over byen. Du kan følge en trampesti rundt om Hesselbjerg, ned til Svogerslev Sø og videre til Hesselbjerggaard. Her finder du en hyggelig gårdbutik.

GODT AT VIDE:

Hesselbjerg er ejet af en økologisk landmand – og du kommer som gæst på hans ejendom. Bonden har frivilligt åbnet en trampesti, hvor du må færdes til fods fra kl 6 om morgenen til solnedgang. Af hensyn til dyrelivet i området må du ikke have hund med på stien.

5 HURTIGE HUSKE REGLER

1. Bidstrup Skovene og Boserup Skov er offentligt ejede skove. Her må du færdes døgnet rundt også uden for veje og stier.
2. I private skove fx ved Ledreborg Gods, Selsø Lindholm Gods og Bognæs må du færdes på veje og stier fra kl. 6 om morgenen til solnedgang.
3. Hold hunden i snor – skal hunden løbe frit, er der hundeskove i Bidstrupskovene og Boserup Skov.
4. Hold dig på veje og stier i det åbne land.
5. Orienter dig på skilte i landskabet og respekter altid lodsejernes skiltning

VOXPOP

*5 formidlere inviterer på ture
i Nationalpark Skjoldungernes Land*

VORES NATIONAL PARK

Tekst: Malene Bendix.
Foto: Martin Kunzendorf.

Tilsammen ved de alt. Alt om fugle, fisk, runesten, kajaker, kunst, pilgrimsvandringer og en hel masse andet. Nationalparkens Formidlerkorps er et åbent netværk af 100 erfarne formidlere, som tilbyder helt særlige ture i Nationalpark Skjoldungernes Land. Mød fem formidlere her - og brug Formidlerkorpsen, når du skal på tur.

CLAUS HELWEG OVESEN // *Biolog*

Ture for DN Roskilde, Dansk Botanisk Forening og L. A. Rings Venner

Hvad formidler du? Jeg formidler natur. Mest planter, men også fugle, padder og vanddyr. Jeg er særlig glad for alt det, der gror i og ved vand. Naturen er centrum, men jeg er også meget interesseret i billedkunst – og i landskabet og menneskets spor, fx landbrug, skovbrug og friluftsliv i samspil med natur.

Hvordan formidler du? Jeg tager altid udgangspunkt i noget konkret og interessant. På min vandhulstur er vi fx tit heldige at finde frøæg – og måske også frøer eller en salamander. Tit udvikler fortællingen sig fra det konkrete til også at handle om levesteder, om landskabet, om historie eller kunst. Mine ture varer ofte to-tre timer. Jeg holder meget af at have flere aldersgrupper med på tur. Hvis der er børn med i en gruppe, så gør formidling til dem tit turen mere spændende for alle. Hvis der er andre vidende mennesker med, er det sjovt også at inddrage dem.

Hvorfor formidler du? Det morer mig. Det giver mig en stor glæde at fortælle om naturen og alt det smukke og interessante den rummer. Jeg har elsket naturen altid, og arbejdet med formidling, siden jeg startede i Natur og Ungdom som 14-årig. Det er mere end 60 år siden. Når vi er på tur, prøver jeg at fortælle ud fra min egen fond af oplevelser.

En god oplevelse i nationalparken:

Bolund. Det er en vidunderlig lokalitet med masser af blomster og fugle. Jeg er kommet der siden jeg var dreng. Der er jeg også glad for at fortælle sagnet om Bolundstenen og troldkvinde, der smed en sten efter kirken i Ågerup. Stenen fløj ikke langt nok, så den landede ved Bolund og ligger nu stor og mægtig på strandfælleden tæt ved leddet.

KELD JUUL MICHAELSEN // *Fiskeguide*

Fisketure ved Roskilde Fjord

Hvad formidler du? Viden om fiskeri i fjorden. Først og fremmest kystfiskeri med flue efter havørred, men også almindelig fiskeri med spinnestang. Hornfisken er fx den vildeste begynderfisk – og jeg er med til at lave "Fang din første fisk"-arrangementer med Fishing Zealand, når hornfisken kommer ind i fjorden i maj. Arrangementerne er gratis og alle er velkomne til at møde op og lære at fiske.

Min vigtigste målgruppe er danskere og udlændinge, som gerne vil lære mere om kystfiskeri. Her taler vi grejsammensætning, fluefiskeri, strategi, årshjul, havørredens biologi og fjordens fødekæder. Jeg fortæller også om, hvordan vi passer på vores bestande af havørreder, hvor der er fredningsbælter og om, hvordan vi arbejder med at lægge gydegrus ud i nationalparkens vandløb med Fishing Zealands Grusbande og Roskilde og Omegns Lystfiskerklub..

Hvordan formidler du? Det er altid en blanding af teori og praksis. Begyndere starter med at lære grejet at kende. Så øver vi kast på græs. Og så går vi til vandet og fisker. Man skal kende fjordens hotspots. Hvis du har en kystlinje på 500 meter, så er der måske tre steder, hvor havørreden jager. Vi fisker i de mørke bælter, hvor der er sten og blæretang eller ålegræs. Her jager havørreden rejer og småfisk.

Hvorfor formidler du? Min far lærte mig at fiske, da jeg var 7 år. Siden har jeg været på masser af fisketure med gode kammerater. Jeg elsker at være helt tæt på naturen og følger også med i fuglelivet og i fjordens liv. Alt det vil jeg gerne være med til at bevare og give videre..

En god oplevelse i nationalparken:

Tag ud til Skovbroen ved Østskoven. Her er rigtig mange hornfisk i maj måned. Der kan også være havørred tidligere og om efteråret. Knæk og bræk.

POLLY DAVIS // Turistfører

Ture for turister og lokale fra ind- og udland

Hvad formidler du? Jeg formidler historie og fortællinger fra Roskilde og Lejre-egnen. Turene plejer at være for turister, men i coronatiden har jeg også tilbudt "Get to know"-ture for udlændinge, som bor her i området. Fx en byvandring i Roskilde med fokus på historie og det moderne Danmark. Hvis vi besøger Roskilde Kloster, fortæller jeg både om de adelige jomfruer, som boede der, men trækker også tråde til kvinders liv i dag med arbejde, MeToo osv.

Hvordan formidler du? Byvandring – eller vandring i landskabet. Helt klassisk. Vi ser på kulturhistorie, bygninger, statuer, kunst. For mig skal en tur være sjov og fuld af dialog, skæve vinkler og sære fortællinger.

Hvorfor formidler du? Det er en glæde. Jeg elsker at møde mennesker og også at slå et slag for Roskilde og Lejre. Jeg kommer fra England og har boet i Danmark i masser af år, så jeg har en fod i begge lejre og en god forståelse for, hvad folk, der kommer udefra, er nysgerrige på. Det er spændende at åbne det danske, så turister og gæster kommer ind under overfladen og får en dybere forståelse af, hvad Danmark er.

En god oplevelse i nationalparken:

Besøg Musicon i Roskilde. Det er et spændende område, som er blevet udviklet over de sidste 20 år via brugerdrevet involvering. Da betonfabrikken lukkede, stod de store fabrikshaller tomme. Så kom nye brugere. Skaterne indtog Hal 12. Kunstnere og Åben Dans rykkede ind. I stedet for at sælge det hele, valgte kommunen at udvikle Musicon i samarbejde med brugerne. Og først i de senere år er man begyndt at bygge lejligheder. Det er spændende at tage gæster med ud og vise dem en så enestående byudvikling. Her kan man se ind i fremtiden.

THOMAS WOIDEMANN // Kajakinstruktør

Kajakture på fjorden for folk i alle aldre

Hvad formidler du? Jeg tilbyder én-dages ture i kajak. Der er solnedgangsturen, som tager 3 timer. Vi ror ud fra Herslev og oplever, hvordan lyset og lydene ændrer sig på fjorden, når solen går ned. Der er også turen "Ringøen rundt". Her ror vi ud fra Sct. Hans, rundt om Ringøen i Kattinge Vig og går i land i Bose-rup Skov, hvor vi tænder bål og får kogekaffe og mad. Turen "Ro på fjorden" handler om stresshåndtering og mindfull roning.

Hvordan formidler du? Kernen i mine ture er glæden ved at komme ud. Det er helt basale naturoplevelser for alle aldersgrupper. Sikkerheden er høj. Gæsterne sejler i store dobbeltkajakker, som har et ekstra hul i midten til børn og bagage. De kan stort set ikke vælte og alle kan ro dem. Jeg plejer at kalde dem fjordens Volvo Stationcar – stor, sikker og stabil – med plads til hele familien. Vi kan være fra 6 til 16 voksne + 5 børn på en tur. Jeg har haft deltagere op til 84 år og ned til 1,5 år. Selv ror jeg i en en-mands kajak, så jeg kan komme omkring og give instruktioner. Jeg er uddannet kajakinstruktør, svømmelærer og har førstehjælpskursus.

Hvorfor formidler du? Fordi jeg gerne vil dele min egen glæde ved vores skønne fjord og min viden om naturen og kulturhistorien med lokale og turister. Vi er helt tæt på vandet, og man føler sig meget lille under himlen. Det er et sted, jeg føler mig godt tilpas.

En god oplevelse i nationalparken:

Eskilsø. Det er et sjovt sted. En næsten øde ø lige her, hvor vi bor. Når man er der, er det som at være på rejse i et helt andet land. Her kan du virkelig opleve fjordens fugleliv.

ELI LYKKE OG IB LARSEN // *Pilgrimsture* Pilgrimsvandring, pilgrimsdansk og foredrag

Hvad formidler I? Vi tager folk på pilgrimsvandring. For 12 år siden mødtes vi på en vandretur og blev enige om at gå Caminoen. Siden dengang har vi vandret 2200 km på ruten og været i Santiago de Compostela flere gange. Vi var med til at afmærke den danske pilgrimsrute fra Roskilde til Ringsted. Den er en del af pilgrimsruterne, som løber fra Nidaros i Norge til Santiago de Compostela i Spanien.

Hvordan formidler I? Camino betyder at gå til et helligt sted. Vores vandring er inspireret af de syv pilgrimsord: Langsommelighed, bekymringsløshed, frihed, enkelhed, stilhed, spiritualitet og fællesskab. Vi formidler, hvordan det er at gå som en pilgrim i langsomt tempo og tænke over tingene. Det er blevet moderne at vandre – og mange går hurtigt og langt. Vi har svært ved at få tempoet langt nok ned. Vi vil gerne tale med hinanden undervejs. Vi vil også gerne give tid til, at vi kan vende os om og kigge ud over landskabet. Og vi vil gerne dele erfaringer med vandring og eftertanke.

Hvorfor formidler I? Fordi vi brænder for det selv. Vi vil gerne, at folk oplever, hvordan det er at komme ned i gear. Vi mennesker er så bange for at komme til at mangle noget – mad, tøj, penge. Men vi kan klare os med ganske lidt på vores fødder, og alligevel få store oplevelser. Det er det enkle liv. Vi kender vores områdes historie og er godt klædt på. På tur i nationalparken går vi altid mod syd – mod Santiago – og tager bussen hjem.

En god oplevelse i nationalparken:

Gå ad Skjoldungestien i området omkring Avnsø – gerne om foråret, lige når træerne står med nye blade, så man stadig kan se ind imellem stammerne. Det er så flot, at hjertet står stille.

Natur- vejledning på Fjordens Dag

Foto:
Andreas B. Elkjær,
INSP

FIND OG BOOK EN FORMIDLER

Nationalparkens Formidlerkorps består af hundrede erfarne og fagligt velbevandrede formidlere og guider, som kan bookes til ture, foredrag og friluftaktiviteter i nationalparken. Formidlerne spænder bredt i aktiviteter, aldre og virkefelter.

Hvis du vil booke en tur, så kig på nationalparkens hjemmeside i menuen: Oplev nationalparken > Book en guide. Her finder du en oversigt over 30 formidlere. Tag selv kontakt og lav en direkte aftale med formidleren om turens indhold, tidspunkt, sted, pris, mv. Du kan også finde udbudte ture på nationalparkbooking/skjoldungernesland.dk.

Kort om nationalparkens formidlerkorps

Nationalparkens Formidlerkorps skal skabe netværk, samarbejde, fællesskab og vidensdeling mellem formidlere og guider i nationalparken – og sørge for at det bliver let at finde og booke aftaler med formidlere og guider. Nationalparken afholder netværksmøder og tilbyder en række specialkurser for interesserede formidlere. Alle formidlere er velkomne. Du kan blive medlem ved at skrive til nationalparken.

A white dog with a black harness is sniffing the ground in a grassy field. In the background, there is a body of water (Roskilde Fjord) and a distant shoreline with trees and buildings under a blue sky.

ROTTETUR PÅ ROSKILDE FJORD

Hvert forår yngler tusindvis af vandfugle på de mange øer og holme i Roskilde Fjord. Fuglene bygger rede på jorden – og på øerne kan de være i fred for mennesker og rovdyr. Men livet på de små øer er ikke altid lutter idyl. Flere steder har rotter gravet dybe gange, og her risikerer både voksne fugle, deres æg og unger at ende som rotte-føde.

Tekst og foto: Nynne Sørgaard

”Rotterne vil altid være der, så det er desværre ikke et arbejde, der slutter. Målet er at holde antallet nede.” - Sam Christensen

Det er tidlig morgen den 8. februar. Himlen er dækket af mørke skyer og blæsten er strid. Sam Christensen står klar ved Jyllinge Fiskerihavn. Han er klædt i redningsvest, vindtæt jakke, gore tex-bukser og gummistøvler. Sam er vant til at færdes på fjorden både privat, som strandinspektør i Roskilde Kommune og som sejlede medarbejder i Nationalpark Skjoldungernes Land. Sam rykker ud, når der er arbejde at gøre på Roskilde Fjord. Fx i forbindelse med den overvågning og bekæmpelse af rotter, som Roskilde, Lejre og Frederikssund Kommuner står for i samarbejde med Naturstyrelsen, Jagtforeningen Jyllinge Holme og nationalparken..

Og det er vigtigt arbejde. Fx blev der i 1986-87 ihjelbidt omkring 10.000 fugle efter en meget stor invasion af rotter på fjordens små øer og holme. ”Det er afgørende for fuglenes ynglesucces, at vi holder antallet af rotter nede,” fastslår Sam.

Vi springer i båden og begiver os ud på fjorden, hvor bølgerne står højt. Sam styrer tværs over vandet mod Skovbroen til Eskilsø, hvor vi skal mødes med to rottebekæmpere fra Frederikssund Kommune. Han koncentrerer sig. ”Den store skygge, du kan se der, det er russeren. En kæmpe sten,” siger Sam og nikker mod bagbord. Roligt nærmer vi os Skovbroen og Østskov, som ligger mørk og nøgen i det grå februar-vejr. På kajen står Jeppe Kjær og Søren Oluf Kjærside fra Frederikssund Kommune og lyser orange i deres regntøj. Omkring dem springer to hunde med logrende haler. Det er Frida og Amigo, og de er trænet til at finde rotter. Hundene hopper ivrige op i båden med Jeppe og Søren efter sig.

”Hva’ satan, du har sgu da fået langt skæg siden sidst!” Udbryder Sam med et grin henvendt til Søren. ”Og du har sgu da lagt dig lidt ud, Sam!” råber Jeppe tilbage. Motoren brummer og båden glider ud over vandet til Eskilsø.

Rotte-kontrol på Eskilsø

Eskilsø er den største ø i Roskilde Fjord og den eneste, som er beboet. På øen ligger en ruin af en klosterkirke fra 1100-tallet. Klostrets munke er for længst forsvundet, men øen rummer stadig en Guds velsignelse af et fugleliv. Her er ynglende terner, klyder, strandskader, viber og masser af andefugle og måger.

Amigo og Frida trækker utålmodigt i deres snore hele vejen op mod gården, som er Eskilsø’s eneste. Rundt

om bygningerne er der midlertidigt sat kasser med rottegift. Det er det eneste sted på fjorden, at man bruger gift, men her blev det en nødvendighed. ”To rotter kan blive til 862 rotter på ét år,” siger Søren og fortæller, at giftdepoterne skal forhindre rotterne i at etablere sig på gården og sprede sig til hele øen. Gift bliver kun brugt på nøje udvalgte steder, hvor kommunen vurderer, at det er midlertidigt strengt nødvendigt. Man risikerer nemlig, at havørne og andre rovfugle spiser de forgiftede rotter, og dermed selv bliver forgiftede.

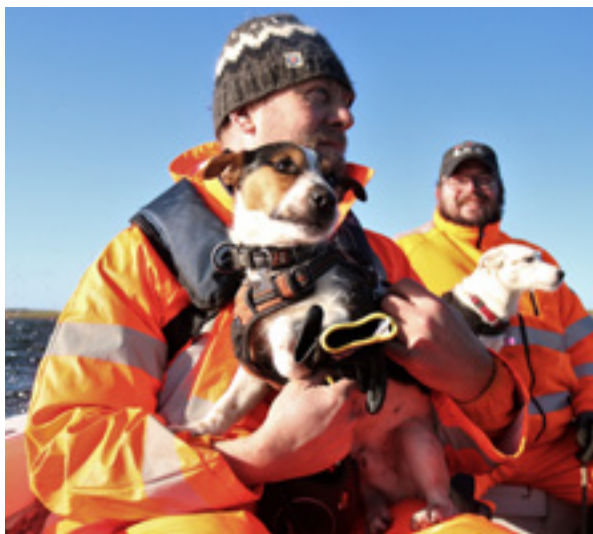
Søren tjekker depoterne rundt om huset. Det er kun mus, der har spist af giften. ”Sidste år var her stor aktivitet af rotter. Det lader til, at det har hjulpet gevaldigt med giften,” siger Sam. Jeppe tilføjer, at giften nu skal fjernes fra Eskilsø. Vi går videre mod den sydvestlige del af Eskilsø. Jeppe med en lang snor til sin lille Jack Russel terrier, som kæmper for at komme hurtigere af sted end snoren tillader. ”Han er en fantastisk rottehund, og en fantastisk familiehund. Alt i én,” siger Jeppe, som selv har trænet den fireårige hund. ”Det er et naturligt instinkt. Hundene kan lugte rotterne på lang afstand. Hvor langt afhænger af vindretningen. De er især gode til at markere, hvor rotterne er,” forklarer han og fortæller om en tur ud til et sommerhus, hvor en beboer havde set en rotte. Amigo var straks ovre og bide i sovesofaen og Jeppe skældte ham ud. Men da de løftede op i madrassen, viste det sig, at rotten sad derinde og puttede i dynen. ”Man skal stole på hundene, de er dygtige,” siger Jeppe.

Pludselig lyder et brøl fra Sam. ”Se! Der er de! Der er havørnene!”. To mægtige rovfugle svæver majestætisk over os ude mod horisonten. ”De holder garanteret øje med et bytte,” gætter Sam. Og ganske rigtigt. Da vi kommer nærmere, finder vi en død bramgås.

Eventyrlige Bovbjerg

På den sydlige del af Eskilsø ligger Bovbjerg. En skov af kridhvide, døde birke- og fyrretræer får stedet til at ligne en scene fra et eventyr. Sam fortæller, at træerne har stået sådan siden stormen Bodil i 2013. ”Om sommeren kan man se, hvordan insekter, spætter og masser af andet liv er flyttet ind i de døde træer,” fortæller Sam.

I dag er der ikke meget liv at se ved Bovbjerg. Ikke en eneste rotte og det på trods af, at hundene søger ihærdigt. ”Sidst vi var herovre, brugte vi otte timer på at finkæmme hele øen. Vi fandt ingenting her, men et par uger efter gik der fem rotter i denne her rævefæl-

Øverst: Jeppe (tv) og Søren (th) med hundene amigo og Frida.
Til højre: Sam kigger efter havørnene på Eskilso.

Med forbenene kan rotterne trille æg fra fuglenes rede og hjem til de underjordiske gange. De gemmer æggene i æggedepoter til hårdere tider.

de,” siger Sam og slår en spade mod den to meter lange trækonstruktion. Ved siden af sidder et af de vildtkameraer, som overvåger rotterne. ”Det lader til, at det var de fem, der var,” siger Sam med et nik til hundene. Vi fortsætter ud på Vædderholm, der strækker sig som en lang tange mod sydøst. Små strømme af vand, skyller over de lavtliggende strandenge og vores støvler synker dybt i sandet. ”Det er stadig højvande,” konstaterer Sam. ”Højvande er rigtig godt mod rotter på de øer, som vandet oversvømmer.” Pludselig sker der noget. Hundene hopper rundt omkring et langt stykke træ med piskende haler. Søren løfter træstykket, og et splitsekund senere spæner hundene omkring med noget i munden. Det er dog ikke en rotte, men en mosegris.

Rottefri Vædderholm

For en kort stund stilner regnen af, og med ét lyder der lærkesang. Et øjeblik efter lyder også strandskadernes høje kald. ”Herude på Vædderholm yngler både terner, klyder, strandskader og viber,” fortæller Sam. ”Sidste år kom her også en ny hættemågekoloni. Hættemågerne har været i stærk tilbagegang. Fx ynglede der engang mange hættemåger på Ringøen i Kattin-gue Vig,, men så kom rotterne. Det er et stort problem, hvis der er rotter her, når ynglesæsonen begynder.”

I år er rotterne den største udfordring for fuglene på Eskilsø, men for få år siden, var det ræven. ”Frivillige fra Jagtforeningen Jyllinge Holme har lagt hundredvis af timer i rævebekæmpelse på øen, som i dag er rævefri. Siden har fuglene været i flot fremgang. En ræv kan gå amok i en blodrus og rydde en hel fuglekoloni. Det gør rotter ikke. Til gengæld bliver de meget hurtigt til rigtig mange,” fortæller Sam.

Årsagen til, at Roskilde Fjord alligevel er et yndet ynglested for vandfuglene, er, at der er så mange forskellige øer og holme. Der er altid et sted, hvor der ikke er rotter. Men nogle fuglearter er tilbøjelige til at vende

tilbage til samme sted år efter år. De flytter ikke bare rederne. Sam peger ud mod enden af tangen, hvor Søren, Jeppe og hundene går rundt. ”Vi har tidligere set rotter omkring de store sten derude. Det var vanskeligt at komme til dem, fordi de havde gravet gange ind under kampestenene,” siger han.

Efter ti minutter vender Søren, Jeppe og hundene tilbage – uden rotter. ”Vi har gjort vores arbejde i tide,” konkluderer Sam. Vi erklærer Vædderholm for rottefri og går tilfredse tilbage mod båden for at sejle til Lilleø.

Fugle og frivillige på Lilleø

På Lilleø mødes vi med 10 frivillige fra Jagtforeningen Jyllinge Holme. De er tit med ude at bekæmpe rotter. På bare to år har foreningen skudt og fanget over 200 rotter på Lilleø. Mange af rotterne har de skudt om natten med termisk sigte. Det kræver en særlig dispensation og ligner noget fra et makabert computerspil – men det er effektivt.

Vinden er stilnet af, og da vi går mod den nordlige del af øen, bryder solen pludselig frem fra bag skyerne, og lyset falder på to store bunker af gamle bundgarnspæle. ”De stammer fra ålefiskeriet,” fortæller Jørgen Kjær fra Jagtforeningen. ”Fra dengang jeg fiskede ål med min svoger. Det var hårdt arbejde, men jeg elskede det! Vi havde 1.000 pæle, og nogle af pælene, ja de ligger stadig her,” siger han med et nik mod bunkerne. Nu skal pælene fjernes. Sams vildtkamera har nemlig afsløret rotter i området, og han gætter på, at rotterederne ligger gemt under pælebunkerne.

Jørgen Kjær og de andre frivillige fra Jagtforeningen Jyllinge Holme går straks i gang med at flytte pæle og stable dem op til et bål. Samtidig springer hundene omkring og snuser og graver. Amigo graver og bider jord og græstørv af i store stykker, så løs jord står dem om ørerne. Og pludselig er der gevinst: Et æggedepot!

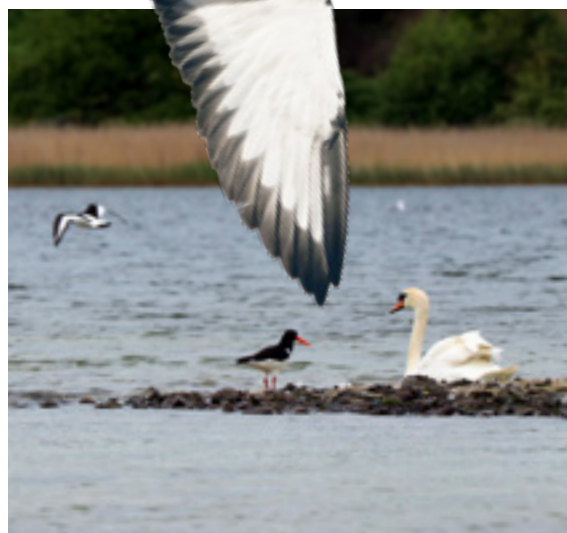
Roskilde Fjord er udpeget som et EU-fuglebeskyttelsesområde. Gennem de sidste årtier er antallet af ynglefugle faldet. I samarbejde med Naturstyrelsen og kommunerne langs fjorden og med hjælp fra både forskere og frivillige gør nationalparken en stor indsats for at skabe de bedst mulige forhold for fuglene.

Læs om indsatser for fjordens ynglefugle på side 32.

Et par rådne edderfugleæg triller ud. Kort efter dukker en rotterede op – og en død rotte. ”Du kan se alt det her græs. Det er en rotterede,” siger Søren og tilføjer, at den døde rotte vidst har været død i et godt stykke tid.

Fundet bliver modtaget med tilfredshed hos de frivillige. Hans Aare, som er formand i Jagtforeningen Jyllinge Holme fortæller, at naturpleje er en vigtig del af foreningens arbejde. ”Det er vores førsteprioritet. Jagten er sekundær,” siger han. ”Vi er 150 medlemmer, men kun omkring 20 aktive jægere, der driver strandjagt. Resten støtter op om foreningens arbejde” fortæller han og kigger ned mod strandkanten, hvor en bramgås har stået siden vi ankom. ”Enten er den anskudt eller også har den fugleinfluenza,” siger Hans og går ned til fuglen, som er for syg til at flygte. Han tager den i hovedet og slynger den rundt, så den knækker halsen. Nu skal den ikke lide længere.

Imens er Søren, Jeppe og Sam gået i gang med at grave rottegrave op. Da alle pæle er slæbt væk, er der stadig ingen spor af levende rotter. Jeppe, Søren og hundene tager en runde på øen, men igen bliver den eneste fangst en mosegris.

Kampen fortsætter

”Når vi på en dag som i dag ikke ser spor af levende rotter, så er det godt, for det viser, at vores indsats virker,” siger Sam, da vi er på vej tilbage i båden. ”Men det betyder ikke, at rotterne er væk. De er ikke væk, og arbejdet fortsætter.”

Og ganske rigtigt. Et par dage senere ser Sam en rotte på vildtkameraet på Lilleø. Han må af sted igen. Sammen med de frivillige og rottefængereren fra Roskilde Kommune, lykkes det denne gang at fange rotten.

”Folk kommer med deres gamle juletræer. Så skærer vi dem til og sætter dem med bunden i vejret på Lilleø. Stort set alle ynglefuglene vil gerne skjule reden under sådan et juletræ, og i år er det arbejde særligt vigtigt, for stormen har lige fjernet alle skjul på øen” – Hans Aare, formand i Jagtforeningen Jyllinge Holme

Sam Christensen er nationalparkens sejlede medarbejder. Han elsker Roskilde Fjord! Her deler han 8 idéer til oplevelser ved fjordkanten.

8 TURE TIL VANDKANTEN

For store og små

1. // KIG PÅ DYR

Løft op i en bunke af ålegræs, som er skyllet op på stranden. Det vælter ud med tanglopper og andre små organismer. Du kan putte dem i et syltetøjsglas med fjordvand og se dem svømme rundt.

2. // STENKUNST

Byg stentårne! Du kan stable sten og lave mønstre med sten både sommer og vinter.

3. // RAM EN STEN

Den uendelige leg. Alle samler en håndfuld sten. Den, der er den, kaster en sten ud over fjorden. Kort eller langt. Alle de andre prøver at ramme den. Hvis en rammer, skifter man.

4. // MAL FJORDEN

Du kan enten tage maling og papir med ned til fjorden, eller du kan tage et foto og male derhjemme på en regnvejrsdag.

5. // GÅTUR

Mange steder er der stier langs fjorden. En gåtur langs vandet er en dejlig måde at opleve fjorden på, og hvis du tager en pose med, kan du samle skrald på vejen. Det plejer at være ren skattejagt for børn, og så gør du samtidig noget godt for naturen.

6. // FOTOGRAFI

Oplev vandkanten gennem de mange foto-indstillinger på din telefon. Makro, slowmotion, panorama – det giver nye syn på fjorden. Film fx bølgerne i slowmotion og vis det til bedsteforældrene, som måske ikke selv kan komme til vandet.

7. // LYT TIL FJORDEN

Tag et tæppe med, læg dig i vandkanten med lukkede øjne og lyt. Lig helt stille i mindst et minut og tæl, hvor mange lyde, du kan høre. Bølger, en fugl og en påhængsmotor et sted i det fjerne. Hvis du tager masser af tøj på, er det også rigtig sjovt om natten.

8. // SKATTEJAGT

Noget af det sjoveste ved vandet er at kigge ned og finde ting. Du kan finde søpindsvin, muslingeskaller, sneglehuse, hulsten, østersskaller, fossiler og stenaldrerredskaber.

ÅRETS ART:

FJORD TERNEN

*Fjordternen er "Årets Art 2022" i
Nationalpark Skjoldungernes Land.*

*Læs her om den flyvende fisker,
som trækker tusindvis af kilometer
hvert forår og efterår.*

Tekst: Malene Bendix

Kender du fjordternen? Du kan møde den lille mågefugl med den lange splithale ude ved fjorden. Tit flyver den søgende langs kysten og spejder ned i vandet efter småfisk som hundestejler, tangspræl eller tangnål. Pludselig styrtdykker den med det spidse røde næb forrest – og forsvinder i havet med et plask. Kort efter dukker den op igen med en sprællende fisk i næbbet.

FANTASTISK FLYVER

Du kan kende fjordternen i sommerdragt på dens smarte sorte kalot, røde ben og næb – og så selvfølgelig den splittede hale. Ryggen er sølvgrå, brystet er hvidt – og så er fjordternen en fantastisk flyver, som bevæger sig akrobatisk i luften. Fjordternen yngler i Roskilde Fjord fra april til juli. I august måned samles fjordterner fra hele Norden ved Vadehavet – og i september trækker flokke af fjordterner ned langs Europas og Afrikas kyster til Vest- og Sydafrika, hvor de overvintrer. Det er en lang tur på 10 - 20.000 km. Men det er ingenting i forhold til fjordternens fætter, havterner, som du også kan opleve på fjorden. Nogle havterner flyver hvert efterår 40.000 km fra ynglepladser højt mod nord til vinterpladser på Antarktis. Om foråret flyver de den modsatte vej.

ENGANG VAR DER MASSER AF FJORDTERNER
I 1980'erne var fjordternen en almindelig ynglefugl ved Roskilde Fjord. Dengang ynglede 400 til 500 par på de små øer og holme. Ja, fjorden husede på det tidspunkt en tredjedel af den danske ynglebestand og var det vigtigste yngleområde for fjordternen i Danmark. Men det er desværre gået tilbage. I 2021 var der kun 35 ynglepar ved Roskilde Fjord. Men hvorfor?

FJORDTERNENS FJENDER

Fjordternen yngler på fjordens øer og holme. Her er der fred for mennesker og gode fiskepladser. Fuglene lever flere sammen i kolonier og bygger deres rede på jorden tæt på kysten. Men det er et risikabelt liv. Selvom rederne er godt camouflerede, er det let for rovdyr at gå til angreb på æg, unger og forældrefuglene. Især rotter tager for sig af retterne. Derfor arbejder nationalparken sammen med Lejre, Roskilde og Frederikssund kommuner, Naturstyrelsen og Jagtforeningen Jyllinge Holme om at bekæmpe rotter på øer og holme med fælder og gevær.

FØLSOM FUGL

Fjordternen er en følsom fugl. Den bliver let forstyrret af mennesker på tur langs kysten – og af vores hunde. Du kan hjælpe fjordternen ved at holde afstand i yngletiden – og holde din hund i snor, når du går tur langs fjorden. Med en fuglekikkert kan du opleve fjordternen på sikker afstand fx ved Korskilde ved Jyllinge, ved Kattinge Vig og på Eskilsø.

HJÆLP FJORDTERNEN

- Hold mindst 50 meters afstand til fjordens øer og holme i fuglenes yngletid fra 1. april til 15. juli.
- Hold din hund i snor, når du går tur langs kysten.

FREDET FUGL

Fjordternen er fredet og på rødlisten over næsten truede arter. Den er medvirkende årsag til, at den sydlige del af Roskilde Fjord er udpeget til Natura 2000-område. Det betyder at vi har særlig pligt til at sikre gode levevilkår for bl.a. fjordternen og andre fugle.

FAKTA

om fjordternen

Vægt: 90 - 150 g
Ynglealder: 3 år
Antal kuld på et år: 1
Rugetid: 22 - 26 dage
Ungetid: 21 - 26 dage
Ophold i Danmark:
April til oktober

Vingefang:
82 - 95 cm

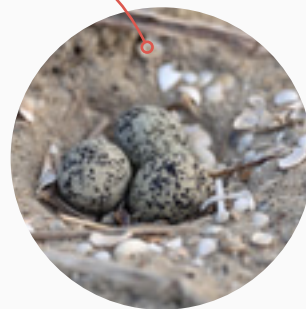
Længde: 35 cm

ÅRETS ART 2022

Nationalparken har udvalgt fjordternen til "Årets Art 2022". Det betyder, at vi sætter ekstra fokus på fjordternen i vores formidling, og at vi vil gøre noget særligt for at fremme fjordternens levevilkår fra 2022. Her er nogle af de indsatser, som nationalparken gennemfører i samarbejde med Roskilde, Lejre og Frederikssund kommuner, Naturstyrelsen og Jagtforeningen Jyllinge Holme:

- Rovdyr som rotter og ræve bekæmpes på fjordens øer og holme.
- Nationalparken etablerer i 2022 to-tre nye stenrev. De skal øge fjordens liv og biodiversitet, så der kommer flere af de småfisk, som fjordternen lever af.
- Nationalparken gør via skilte og formidling opmærksom på, at der ikke er adgang på øer og holme i fuglenes yngletid fra 1. april til 15. juli.

Antal æg i et kuld: 2 - 3 æg

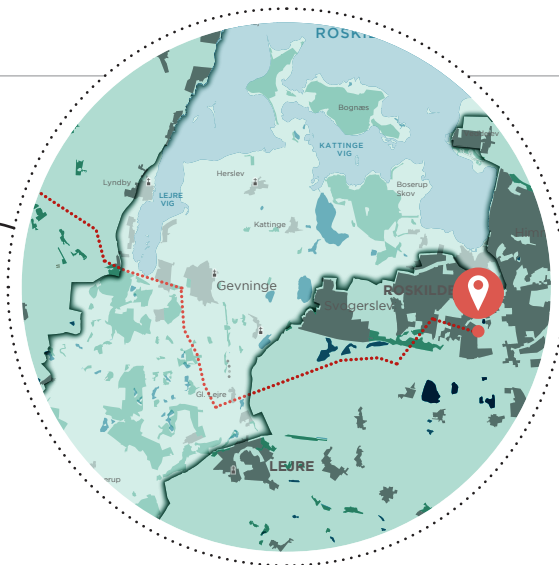

Fjordternen har ynglet i Danmark i tusindvis af år. Gennem tiden har mennesker givet den mange sjove navne. Her er nogle af dem: Søsvale, saksfugl og splitterne efter haleformen. Hatmåge og hætteterne efter den sorte kalot - eller simpelthen bare skurvemads eller skær-terne, fordi den skærter, altså udstøder skarpe skrig.

TAG PÅ TOUR

i Nationalpark
Skjoldungernes
Land

Tekst: Malene Bendix.
Foto: Sara Green.

1. juli 2022 har Tour de France "Grand Depart" fra København. Tourens første etape er en enkeltstart i det indre København. Tourens anden etape går fra Roskilde til Nyborg - og lige lukt ind gennem Nationalpark Skjoldungernes Land.

FØLG I DE BERØMTE CYKELRYTTERES HJULSPOR

Touren går fra Roskilde, ned ad Ledreborg Allé og ad snoede veje gennem Gl. Lejre og Gevninge. Den 202 kilometer lange etape fortsætter over Munkholmbroen til Nordvestsjælland og afsluttes med en slutspurt over Storebæltsbroen til Nyborg.

FLERE NATURSKØNNE CYKELTURE

Tour de France-rytterne kører på større landeveje, men du kan vælge mange andre naturskønne cykelruter i nationalparken, fx:

- Istidsruten: 280 km lang cykelrute gennem nationalparken og ud over Midt- og Nordvestsjælland.
- Fjordstien: 275 km lang cykelrute i Fjordlandet langs Roskilde Fjord og Isefjord.
- Pontoppidanruten: 21.5 km lang cykelrute i nord omkring Østby i forfatteren Henrik Pontoppidans fodspor.

BÆREDYGTIG CYKELTURISME

Istidslandskabet i Nationalpark Skjoldungernes Land er skabt til cykelture. Her er masser af små veje, bakker og dale, skove og kyster. I samarbejde med Visit Fjordlandet har nationalparken modtaget 1,9 millioner kr. fra Erhvervsfremmebestyrelsen til at udvikle området som cykeldestination for en mere skånsom og bæredygtig turisme.

GOD CYKELTUR

Du må cykle på veje og grusstier i nationalparken. I offentlige skove må du cykle døgnet rundt. I private skove må du cykle fra klokken 6 til solnedgang, medmindre der er skiltet med andet. Tag hensyn til naturen og andre gæster, når du cykler.

Se hele ruten for
tourens 2. etape.

OPLEV HERREGÅRDSMUSEET

SELSØ SLOT

*Den ældste herregård i
Nationalpark Skjoldungernes Land*

Foto: Sarah Green

Fra middelalderbygning til barokherregård. Selsø Slot er 750 år gammel og her finder du spor fra mange tider. Et eksempel er de originale, perlegrå paneler og fine, franske, trykte tapeter i empire-stil fra 1800-tallet. Tapeterne findes i dag i flere sale. Ifølge eksperter fra Nationalmuseet er de helt unikke og nogle af de få, der er tilbage i Danmark.

Foto: Martin Kunzendorf.

I riddersalen hænger to originale spejle fra Versailles. Spejlene har hængt på Selsø Slot gennem 250 år. De var de eneste møbler, der ikke blev solgt efter Agathe von Qualen af Borghorsts død.

Foto: Martin Kunzendorf.

Selsø Slot ligger på Hornsherred i den nordlige ende af Nationalpark Skjoldungernes Land. Den 750 år gamle herregård rummer en ganske særlig historie. Hovedhuset har været beboet af kendte adelsslægter og hvis murene kunne tale, ville de fortælle om både børnelege, baroner og fortabte sjæle.

Den sidste beboer på Selsø Slot hed Agathe von Plessen (født von Qualen af Borghorst). Hun døde i 1829. Siden da har mus og spøgelser været de eneste beboere i hovedhuset, og der er aldrig blevet installeret vand, elektricitet og varme. Men livet fortsatte på godset. De ansatte drev landbrug, skovbrug, kvæg- og svineavl og gennem de følgende 144 år blev slottets hovedhus brugt til udrugning af fasanæg, opbevaring af korn og andre knap så herskabelige aktiviteter.

I 1972 kom ægteparret Bernard Linder og Grete Linder (født Gunner Nielsen) til Selsø Slot. De børstede støvet af de gamle bjælker og istandsatte den gamle herregård til det, vi i dag kender som Herregårdsmuseet Selsø Slot.

I 1995 overdrog slottets ejer, Marina von Malsen-Ponickau, slottet til Den Plessenske Selsø Fond. Siden har Herregårdsmuseet været drevet som en selvejende institution med midler fra billetindtægter og tilskud fra Frederikssund Kommune.

Nøglerne til hovedbygningen emmer af eventyr og fortid. De er stadig i brug.

Det er egentlig en tilsnigelse at kalde Selsø Slot for et slot. Der har nemlig aldrig boet kongelige på godset. Men efter i folkemunde at være blevet kaldt sådan i mange år, har navnet sat sig fast.

Tekst: Sofie Illemann Myschetzky >>

LIVET PÅ SLOTTET

*Spøgelser, børn og baroner.
Mød syv af godsets beboere.*

ELISABETH VON THIENEN
// Spøgelset, 1720

Hver nat vandrer Den Hvide Dame hvileløst omkring på Selsø Slot. Fortællingen lyder, at hun slog sin mand ihjel på slottets førstesal og slæbte ham hen over gulvet til et vindue. Hun fik baktet ham op i vindueskarmen – og smed ham i voldgraven. Tynget af skyld tog hun efterfølgende livet af sig selv. På gulvet i et af slottets rum kan du finde en blodplet, som ikke kan vaskes af – og hvis du besøger slottet om natten, vil du kunne høre et plask, når Den Hvide Dame igen og igen smider sin mand i voldgraven.

Den Hvide Dames borgerlige navn var Elisabeth von Thienen. Hun er ikke den eneste, der har sin gengang på slottet...

Foto: Elisabeth Holm Nielsen

ANNE MUNK
// Den indespærrede, 1610-1624

Omkring år 1610 blev Anne Munk spærret inde med sine børn på Selsø Slot. Her sad hun indespærret i 14 år. Hvorfor er uvist, men det må have været alvorligt, for da Anne Munks ægtemand Mogens Ulfeldt døde, beordrede Kong Christian IV, at Anne Munk fortsat skulle blive på slottet. Da godset i 1624 blev solgt, fik Anne Munk anvist en slægtsgård som opholdssted. Her døde hun i 1648.

Foto: Elisabeth Holm Nielsen

1288	1536	1556	1559	1624
Kirken ejer Selsø Slot.	Under reformationen overtager kronen alt kirkens jord.	Slottet afhændes til privateje.	Ulfeldt-familien køber Selsø Slot.	Selsø Slot bliver solgt. I de følgende 100 år handles slottet flere gange.

**BIRGITTE OG
LARS-EJNAR JEPPESEN**
// Børnene, 1960-70erne
.....

Søskendeflokken Birgitte, Mariane og Lars-Ejnar voksede op i inspektørboligen på Selsø som børn af godsinspektør Jeppesen. Jakob Steenberg Jeppesen var ansat under Victor von Scheel-Plessen og Marina von Malsen-Ponickau (født von Plessen) som godsinspektør på Selsø-Lindholm Gods.

På godset blev der drevet både landbrug, skovbrug, kvæg- og svineavl. Derfor boede der også masser af familier i godsets bygninger. Det gamle slot blev brugt til opbevaring af korn - og til leg. Farlige slag udspillede sig på slottets omgivelser, der blev leget gemmeleg både ude og inde, og nogle kammerater endte i slottets dybe fangekælder. I riddersalen spillede børnene i al hemmelighed badminton, på loftet fangede Lars-Ejnar duer, og overalt kunne der fortælles spøgelseshistorier. Nogle gange endte det med en reprimande, fx når børnene tegnede på de hvide vægge, eller hvis en rude blev smadret.

Foto: Martin Kunzendorf

Baggrunden er et fotografi af Selsøs fine, franske tapeter fra 1800-tallet.
Foto: Martin Kunzendorf.

**GRETE OG
BERNHARD LINDER**
// Museums-folket, 1972
.....

I 1972 kom ægteparret Grete og Bernhard Linder til Selsø. De forpagtede hovedbygningen og portbygningen. Sammen med fredningsmyndighederne, Nationalmuseet og Selsø-Lindholm Gods iværksatte parret en restaurering af stedet, hvor de selv agerede både bygherrer, arkitekter, konservatorer og arbejdsmænd. Finansieringen var dels egen gratis arbejdskraft, dels entré-indtægter fra 260.000 gæster, der besøgte stedet for at få indblik i arbejdet, og med tiden flere fonde og en lang række bidragsydere. I 1973 åbnede Herregårdsmuseet Selsø Slot. **Foto: Mik Eskestad**

**PHILIP VON
MALSEN-PLESSEN**
// Baronen, nu
.....

Philip Baron von Malsen-Plessen ejer i dag i 10. generation Selsø-Lindholm Gods og jorden omkring Selsø. Selsø kom i Plessen-familiens eje gennem ægteskab i 1721 og er grunden til, at Christian-Ludvig von Scheel-Plessen købte Lindholm, hvor familien bor i dag. Philip føler sig tæt knyttet til slottet. Han beskriver, at man stadigvæk tydeligt mærker den næsten 150 år lange Tornerose-søvn, som Selsø var igennem. Som børn var de altid spændt på at møde Den Hvide Dame og bange for at blive spærret inde i fængslet i portnerboligen.

Foto: Sofie Myschetzky

1721

Slottet overgår til Christian Ludvig Scheel von Plessen.

1829

Hovedbygningens beboer Agathe von Qualen af Borg-horst dør. Hun bliver den sidste beboer - men livet på godset og avlsgården fortsætter.

1972

Ægteparret Grete og Bernhard Linder forpagter hovedbygningen og skaber Herregårdsmuseet Selsø Slot.

1995

Marina von Malsen-Ponickau (født von Plessen) overdrager hovedbygningen til Den Plessenske Selsø Fond, som i dag driver herregårdsmuseet.

»

3 TURE TIL SELSØ

*Selsø Slot ligger midt i et fantastisk landskab.
Her får du tre forslag til oplevelser omkring slottet.*

Foto: Sarah Green

1. // FUGLE PÅ KORNET

Et stenkast fra Selsø Slot ligger Selsø Sø. Her lever et rigt og varieret fugleliv. I vinterhalvåret raster op til 2.000 grågæs og 5.000 troldænder og hvinænder. I sommerhalvåret yngler terner, klyder og omkring 35 andre fuglearter ved søen. Havørnen er ikke et sjældent syn i området, og hvert år spotter ornitologer nye, sjældne arter.

Tag til Selsø Kirke, hvor du fra kirkemuren får et helt unikt kig ud over Selsø Sø. Fra fugletårnet ved Møllekrogen kan du få et stort øveblik over søen.

Den traktortrukne passagervogn Naturekspressen arrangerer hvert år et par fugleture, hvor du kan komme rundt med en lokal guide. Se køreplan på www.naturekspres.dk

2. // UD I LANDSKABET

Med Roskilde Fjord og Selsø Sø i baghaven er landskabet omkring Selsø Slot noget helt særligt. Fra Selsø Kirke kan du nemt komme ud på tur – både til fods, på cykel og endda i kano.

I maj åbnede en ny trampesti, som tager dig på en rundtur fra Selsø Slot. Turen går til fods ud over engene til Roskilde Fjord og rundt om Skrivnæbbet. Gør et stop i Møllekrogen og sejl en tur ud på fjorden i en af nationalparkens låne-kanoer, som ligger klar i sommermånederne. Slut gåturen af med kaffe og kage på Selsø Slot.

Den nye trampesti er en del af Fjordstien. Er du til de rigtig lange ture, kan du derfor fortsætte til fods - eller springe på cyklen. Fjordstien er i alt 275 km lang og løber langs vandet det meste af vejen.

Find ruter, faciliteter og inspiration til oplevelser med appen Nationalpark Skjoldungelandet

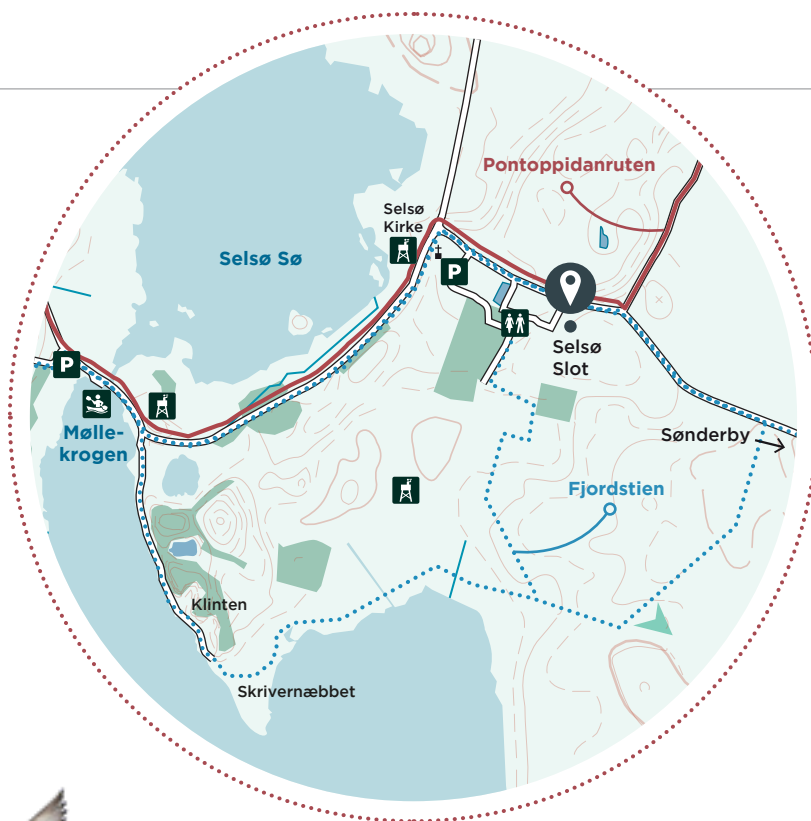

Foto: Sarah Green

Foto: bycatalanphotography

Foto: bycatalanphotography

1. // I BØRNEHØJDE

Tag børnene med på en eventyrlig rute fra Selsø Kirke. I skal hjælpe præstesønnen Severin med at finde herregårdsfruens forsvundne hest. Eventyret udspiller sig langs en 900 meter lang rute og kapitlerne bliver foldet ud undervejs via appen Natureventyr. Ruten ender ved indgangen til Selsø Slot, hvor nationalparken har en port med bålplads og bordebænkesæt.

En nationalpark-port er en af mange indgange til nationalparken, hvor du kan læse om området og finde inspiration til oplevelser. I kan gøre hvil ved bålstedet og spise madpakker ved bordebænkesættet, før turen fortsætter med et besøg på det eventyrlige Selsø Slot. Her kan både børn og voksne gå på opdagelse i slottets kringelkroge med forskellige findelege, der guider jer rundt på slottet i eget tempo.

BESØG HERREGÅRDSMUSEET

Selsø Slot og café har åbent tirsdag til søndag fra kl. 11-16 i perioden 5. maj til 2. søndag i september, samt i uge 42 og udvalgte dage i december. Café og museum drives i meget høj grad af et stort frivilligt og lokalt engagement. Det er de frivilliges fortjeneste, at Selsø Slot hvert år kan åbne portene op til en bred vifte af arrangementer, og at museet kan fejre 50 års jubilæum i 2023.

Hold også øje med Selsø Slots hjemmeside. Der er masser af aktiviteter for bl.a. børnefamilier henover året. Læs mere om aktiviteter og åbningstider på selsoe.dk

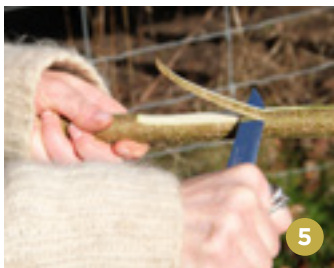
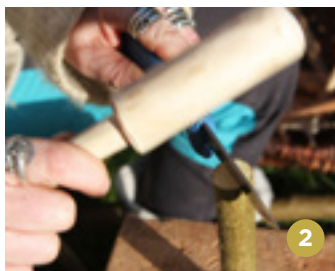
Der findes ikke noget så hyggeligt, som at snitte i naturen. At sidde omkring et bål og snakke, mens spånerne flyver. Snit et piskeris med nationalparkens naturvejleder, Louise Liv Holm.

Snit

Tekst og foto: Malene Bendix.

"Når vi bruger hænderne, er vi i nuet."

- Louise Liv Holm

SNIT SIKKERT - OGSÅ MED BØRN

En kniv er et fantastisk stykke værktøj, men også et farligt våben. Her er 6 basale knivregler for store og små snittere:

- Sid ned, når du snitter – og sæt dig med afstand til andre. En rundkreds er perfekt.
- Snit væk fra dig selv – og hold øje med, at andre ikke kommer for tæt på din kniv.
- Læg din kniv i skede, når du forlader den.
- Skal du række en kniv til andre, så tag fat i bladet – og ræk skæftet til din ven.
- Hold din kniv ren og skarp.
- Det er en god ide at tage plaster med, når I snitter.
- Små børn kan snitte med en kartoffelskræller.

SNIT ET PISKERIS

Du skal bruge en lige, 3 cm tyk hasselgren uden knaster, en kniv, en sav og en kølle eller et stykke træ til at slå med.

Sådan gør du:

- Sav et 20 cm stykke af din hasselgren til piskeris + et stykke til at slå med. (1)
- Stil pinden lodret på et stykke træ – og læg knivens æg ned midt på pindens endestykke. (2)
- Bank kniven 4 – 5 cm ned gennem træet med forsigtige slag fra køllen. (2)
- Vrid forsigtigt kniven i træet, så det flækker til cirka midt på pinden. Forsigtig. (3)
- Stil igen pinden lodret – og læg knivens æg vinkelret på den revne du har lavet. Slå igen kniven ned gennem træet – og vrid kniven, så træet flækker ned til midt på pinden. (2 og 3)
- Snit en ring i barken på det sted, hvor håndtaget starter. (4)
- Snit barken af piskerisets fire pinde. Og snit også lidt træ væk. (5)
- Fjern lidt af det træ, som sidder i midten med sandpapir (for de små) eller med en kniv (større børn). (6)
- Find eller skær dig to træspåner. Pres den ene ned gennem den ene revne – forsigtigt, så træet ikke flækker mere. Pres den anden ned gennem den anden revne. (7)
- Så er piskeriset klar. Du kan bruge det med det samme til flødeskum eller pandekagedej – eller lade træet tørre. (8) Tag tværpindene ud, når dit piskeris er tørt.

FØR DU SNITTER

Det er lettest at snitte i bløde træsorter som hassel, birk, pil eller rødell. Frisk træ er lækker at skære i, og ikke nær så hårdt som tørt træ. Liv har taget sin svenske snittebænk med. Den bruger hun til at støtte sit snitteemne på. Brug et stykke brænde eller et bræt eller andet træ, hvis du har behov for støtte.

Mere NATUR SKOV

Den Danske Naturfond har købt en skov til den sjældne hasselmus, sommerfuglene, svampene, urterne og alt det andet, som lever derude i naturen. Lerbjerg Skov var før en skov, som skulle levere træ til os mennesker. Nu får træerne lov at blive gamle, vælte og forsvinde af sig selv. Vi møder fondens bestyrelsesformand, Bengt Holst, på en smuk februar-dag til en snak om, hvorfor træerne skal rådne - og hvad der ellers skal ske i Lerbjergskoven.

Tekst: Nynne Sørgaard
Foto: Martin Kunzendorf

Bengt Holst var videnskabelig direktør i Zoologisk Have i 37 år. I dag er han bestyrelsesformand i Den Danske Naturfond, hvor han arbejder for at forbedre naturen og vandmiljøet i Danmark.

"Vi mangler virkelig biodiversitet i Danmark." Biolog og bestyrelsesformand Bengt Holst fra Den Danske Naturfond er ikke længe om at slå hovedet på sømmet. Vi står på en lille parkeringsplads syd for Hvalsø og kigger ind mod Lerbjergskoven – et stort skovområde i nationalparken, som Den Danske Naturfond har købt.

"Idéen er at få lagt skoven ud til en rigtig vild skov og skabe et fantastisk levested for både små og store dyr, planter og svampe," fortæller Bengt og viser med en armbevægelse ind i skoven. Solen glimter mellem de nøgne bøgetræer, og lyden af visne blade, der knaser under vores fødder, fylder den ellers stille skov.

En kedelig skov

Lerbjerg Skov er 120 hektar. Det svarer nogenlunde til 120 fodboldbaner. Skoven grænser op til Bidstrupskovene og har indtil nu været drevet som en produktionsskov. Det vil sige en skov, der skal producere træ til os mennesker.

"Du kan se, at skoven ser meget ren ud. Man har fjernet en del af underskoven, og træerne står på lige rækker," forklarer Bengt, idet vi langsomt bevæger os gennem den sydlige del af området. "På et kort kan du tydeligt se, hvordan skoven består af områder med tæt granskov og områder med tæt bøgeskov. Her er meget lille variation og kun ganske få åbne områder, hvor solens lys kan nå ned og skabe liv i skovbunden. En del af skoven har været drænet. Derfor er her mere tørt, end her naturligt ville være."

Foran os spærrer en kæmpe træstamme. En februarstorm har alligevel skabt lidt rod i skoven. "Sådan et træ skal have lov at blive liggende," siger Bengt og slår håndfladen mod den ru bark. "Dyr og svampe har brug for stammer, der rådner og bliver frønnede."

Flere levesteder til sjældne arter

Selvom skoven virker stille, er her masser af liv, der bare venter på forår og sommer. I jorden, under barken og i de store naboskove. "Lerbjerg Skov grænser op til Bidstrupskovene, som rummer en del spændende arter," forklarer Bengt og nævner den sjældne hasselmus. "Hasselmusen stiller meget specifikke krav til sine omgivelser, og den findes kun få steder i Danmark. Et af de steder er i Bidstrupskovene. Vi vil gøre, hvad vi kan, for at få den til at vandre tilbage i skoven her."

Med forsigtige skridt krydser vi et gammelt, tilgroet stengærde. Nogle af stenene er løse. "Stengærder skal selvfølgelig bevares," siger Bengt, da vi er kommet sikkert over. "De er et kulturminde, og de er fantastiske levesteder. Stenene danner hulrum, hvor der lever masser af dyr. Det er et helt lille landskab med insekter, firben, svampe og mosser, og nogle helt andre livsformer end dem, du ser ude i skovbunden."

Vi fortsætter gennem bunkerne af visne blade, som dækker den tørre skovbund. Imens går snakken om, hvordan skoven vil forandre sig nu, hvor den ikke længere skal producere træ. "Noget af det første, vi kan gøre, er at stoppe dræningen i skoven. Så vil vandspejlet løfte sig igen. På den måde får vi genskabt moseområder, små skovsøer, vandløb og vådområder i skovens naturlige lavninger," forklarer Bengt og peger ud over det bakkede landskab.

"Hvis du kigger på en lille skovsø, så er der guldsmede, vandnymfer, vandkalve og en masse andre insekter knyttet til vand - og måske fisk. Langs bredden finder du frøerne. De lever dels i vandet, og dels inde i bevoksningen. Andre dyr overtager lidt længere oppe på brinken, og endelig får du blomsterengene med sommerfugle og vilde bier. Alt i alt får du en

Den sjældne engperlemorsommerfugl vil på sigt kunne sprede sig fra skovengene i Bidstrupskovene til nye, lysåbne områder i Lerbjerg Skov.

Hasselmusen er en lille, nataktiv gnaver, som er god til at klatre. Den ligner en mus, men er i virkeligheden medlem af syvsoverfamilien.

*"Mangfoldigheden af liv er helt unik for denne jord.
Den skal vi altså passe på."* - Bengt Holst, bestyrelsesformand i Den Danske Naturfond.

Bengt Holst i Lerbjerg Skov, slut april 2022.
Foto: Martin Kunzendorf

fantastisk mangfoldighed af liv inden for et ganske lille område," fortæller Bengt. Samtidig når vi en lille skovvej, og længere fremme venter en skarp overgang fra bøgeskov til granskov.

Træer skal vælte og dø

"Fra nu af skal skoven have lov at klare sig selv, og naturen skal have lov at udvikle sig på sine egne præmisser," siger Bengt, da vi nærmer os granskoven. I kanten af skovvejen ligger fire fældede bøgestammer. "De får lov at blive liggende," siger han med et nik til stammerne. "Sammen med nationalparken og Lejre Kommune vil vi nu kigge på, hvordan vi får genoprettet de dele af skoven, hvor der er for meget ensformighed. Det kan fx være nødvendigt at fjerne nogle af de her tætte granbevoksninger," siger Bengt og understreger igen, at skoven derudover skal have lov at klare sig selv.

"Hvis vi ser 100 år frem, så vil du kunne opleve en skov, der hviler helt anderledes i sig selv. Grænserne mellem løvskov og granskov vil være helt væk. Der vil stadig være grantræer og løvtræer af forskellige slags, men de vil stå blandet," forklarer Bengt og

stopper op. "Se, her står en træstamme. Den er ved at gå i opløsning." Han brækker et stort stykke bark af den døde stamme. "Herinde ligger larver og æg godt beskyttet mod kulde og sne. Alt det sorte her, det er svampe-forgreninger. Se hvor let, træet smuldrer. En sommerdag, vil det myldre ud herfra."

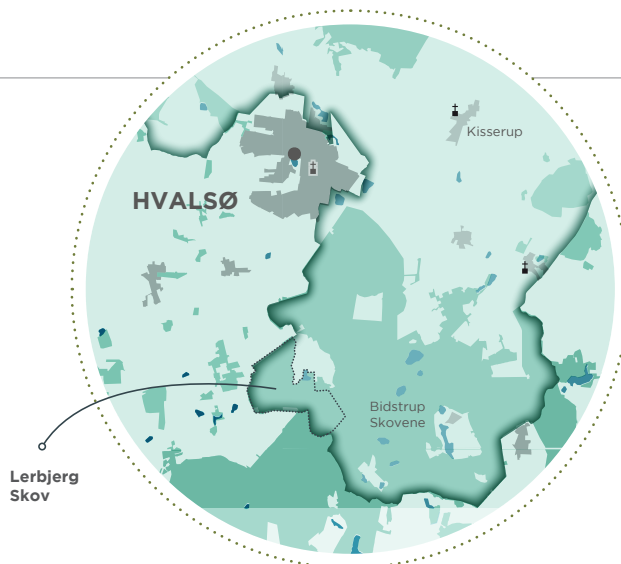
Over os lyder en trommen. "Det er spætten," smiler Bengt. "Den trommer i det tidlige forår for at markere, at det her område, det er optaget. De døde træer giver også langt større mulighed for at spætter og andre af de hulrugende fugle, fx en masse af mejserne, de kan begynde at hakke i det her frønnede træ. Så får vi pludselig et helt andet fugleliv over vores hoveder. Lige nu kan du høre én slags fugle i den mørke granskov og en anden slags i den lysere del af skoven. I den blandede skov lever mange flere slags fugle side om side, så lydbilledet vil også være anderledes."

Græssende dyr og flere blomsterenge

Når træer vælter i skoven, er de også med til at skabe lysninger. Og lysninger er endnu en af skovens naturlige variationer, som Bengt Holst og Den Danske Naturfond ønsker at genskabe i Lerbjerg Skov.

Lyt til Bengt Holsts fortælling om Lerbjerg Skov i podcasten "Lerbjerg Skov: En vild og naturlig fortælling". Du finder den via nationalparkens hjemmeside eller i din podcast app. Foto: Jesper Edvardsen

"I de lysåbne områder kan solen nå ned til skovbunden, og så kommer der blomster, sommerfugle og et mylder af andre insekter," siger Bengt og tilføjer, at lysåbne områder også opstår omkring søer og vådområder, og dér hvor dyr gnaver i træer og bevoksning. Det kan være rådyr, men det kan også blive nødvendigt at have fx kvæg eller heste gående til at gnave i underskoven og vedligeholde de lysåbne områder. Ifølge Bengt Holst har de store dyr flere fordele. "De skaber en naturlig dynamik i skoven. De æder noget her og lægger nogle klatter et andet sted og flytter derved næring rundt. Klatterne er også levested for insekter. De er bløde, varme og beskyttende og dejlige at lægge æg i. Så klækkes larverne lige midt i en stor madpakke," fortæller han smilende og tilføjer: "Dyrene træder også noget af bevoksningen ned. Især omkring de steder, hvor de drikker vand, sådan at vandkanterne holdes fri og der opstår små mudderpøle. De bliver også små levesteder, som du ellers ikke har i sådan en skov."

Bengt understreger, at intet er besluttet endnu. "Vi skal først lave forvaltningsplaner, og her skal vi inddrage både den lokale befolkning, nationalparken og kommunen." Vi stopper op. Bengt peger ind under et lille grantræ. "Se, der har ligget et rådyr. De skraber mosset væk og gemmer sig sådan for natten."

Friluftsliv på naturens præmisser

Vi er igen drejet væk fra skovvejen og går i skovbunden. Selvom Lerbjerg Skov er privatejet, må vi gerne gå uden for sti og vej, endda hele døgnet rundt. "Færdselsreglerne er nu de samme, som i en offentlig skov. Vi vil gerne give så meget adgang som muligt, men selvfølgelig med respekt for den natur, vi prøver at beskytte. Lokale og besøgende skal have mulighed for at se de vidunderlige ting, der er i skoven. Naturen er ikke kun for biologer og nørder. Der er også masser at opleve for ganske almindelige familier. Lige fra røver og soldater-leg til pipperi og aha-oplevelserne, når man opdager den kæmpe mangfoldighed af fx fugle og svampe. Det gør naturen spændende og dragende og dermed til noget, vi gerne vil passe på for os

selv og vores kommende generationer," siger Bengt. Han kan dog endnu ikke løfte sløret for, hvad fremtiden vil bringe for friluftslivet i skoven, når det kommer til faciliteter, infrastruktur og formidling. Det kommer alt sammen an på den kommende forvaltningsplan. "Der vil garanteret komme nogle stilleområder, hvor naturen skal have ro, men i andre dele af skoven, er det oplagt, at der kommer fx shelterpladser," siger han.

I det samme lyder en høj sii-sii-sii. "Der er fuglekonger her," siger Bengt og snurrer omkring. Vi kigger ind mellem skovens grene, men den lille fugl er ikke at se. "Her skal også være steder med formidling, fx om de skovfugle, du kan høre, eller de arter, du kan se omkring vandhullerne. På den måde kan vi hjælpe besøgende med at få alle de oplevelser, en skov kan give."

Vi er nået ud af skoven og har ramt Lerbjergvej et par hundrede meter fra parkeringspladsen. Vi stopper op og gør plads til to ryttere, som skridter roligt forbi. "Det er også en dejlig måde at opleve naturen på, og det bliver der fortsat plads til," siger Bengt, før vi går tilbage til parkeringspladsen.

Følg udviklingen

Du kan følge med i, hvordan Lerbjerg Skov udvikler sig fra produktionsskov til en mere vild og naturlig skov. Du kan fx gå den samme rute mindst én gang om året, eller tage billeder af de samme steder, for at følge udviklingen.

Find mere viden og seneste nyt på nationalparkens hjemmeside og på Den Danske Naturfonds hjemmeside. Med nationalparkens app, Nationalpark Skjoldungelandet, kan du finde vej og faciliteter i Lerbjerg Skov og resten af nationalparken.

HOLD DA FERIE

- i Danmarks nationalparker

Tekst: Malene Bendix.

TIDEVAND

// Nationalpark Vadehavet

Vadehavet er vild og utæmmet natur. To gange i døgnet forandrer tidevandet de enorme mudderflader til en havoverflade kruset af bølger. Det skaber et af verdens mest produktive økosystemer med et mangfoldigt dyre- og planteliv. Vadehavet ligger på en af verdens vigtigste ruter for trækfugle og besøges årligt af 12 millioner vandfugle. I 2014 blev Vadehavet udpeget til UNESCO Verdensarv. Livet på det flade land har været barskt med oversvømmelser og stormfloder. I dag venter vandrestier, cykelture og naturoplevelser.

UNESCO Verdensarv: Vadehavet

Trækfugle: Forår og efterår fx Sort Sol.

Vadehavsvøer: Fanø, Mandø og Rømø.

Skallingen: Ubeboet halvø for fuglekiggere.

Tøndermarsken: Landskab med 54 km Marsksti

Ribe: Danmarks ældste by med Ribe Domkirke.

Foto: Ulrik Pedersen

Nationalpark Vadehavet

Beliggenhed: Sydvestjylland

Areal: 1459 km² / Indviet i 2010

nationalparkvadehavet.dk

FJORDLAND

// Nationalpark Skjoldungernes Land

Besøg Nationalpark Skjoldungernes Land i det bakkede istidslandskab på Midtsjælland. Oplev Roskilde Fjord med øer, holme og et enestående fugleliv. Forsvind ind i de store midtsjællandske skoves mangfoldige natur med vandrestier og lejrpladser. Siden stenalderen har mennesker levet i området og efterladt sig spor. Oplev de fredede godslandskaber, besøg Skjoldungernes Lejre med kongehaller og skibssætninger – eller middelalderbyen Roskilde med Domkirken som kronen på værket. Livet leves lige nu og lokale fællesskaber, fødevarer, kunst og kultur er en vigtig del af et besøg.

Fjord: Roskilde Fjord

Skove: Bidstrup Skovene og Boserup Skov

UNESCO Verdensarv: Roskilde Domkirke og klinkbyggede træbåde

Kultur: Vikingeskibsmuseet, Sagnlandet, Gl. Lejre, ROMU, Ledreborg Slot og Selsø Slot

Stier og ruter: Skjoldungestien og Fjordstien

Foto: Adam Grønne

Nationalpark Skjoldungernes Land

Beliggenhed: Midtsjælland

Areal: 170 km² / Indviet i 2015

nationalparks skjoldungernesland.dk

Foto: Mathias Juul Dahl

Nationalpark Mols Bjerge

Beliggenhed: Syddjursland

Areal: 180 km² / Indviet i 2009

nationalparkmolsbjerge.dk

ISTIDSLANDSSKAB

// Nationalpark Mols Bjerge

Fra toppen af Trehøje i Nationalpark Mols Bjerge har du - ud over vind i håret - 360 graders udsigt over et imponerende bakket istidslandskab, med udsigtspunkter, dødshuller og slugter, der falder dramatisk ud mod kysterne. Her finder du gamle godsskove og åbent græsland med fritstående enebærbuske, som bliver plejet af køer og vilde heste. Oplev det bedste af Nationalparken på den 60 km lange Mols Bjerge-sti. Eller nyd en lokal gårdbryg i den idylliske købstad Ebeltoft.

Natur: Mols Bjerge

Kultur: Kalø Slotsruin, Trehøje: Bronzealderhøje,

Agri Bavnehøj, Porskær Stenhus

Byliv: Ebeltofts historiske bymidte

Stier: Mols Bjerge-stien: Certificeret Leading Quality Trail
- Best of Europe.

Foto: Marianne Lund Ujvári

Nationalpark Kongernes Nordsjælland

Beliggenhed: Nordsjælland

Areal: 263 km² / Indviet i 2018

nationalparkkongernesnordsjaelland.dk

KRONGODS

// Nationalpark Kongernes Nordsjælland

I Nationalpark Kongernes Nordsjælland kan du opleve noget af Danmarks rigeste natur og kulturarv i verdensklasse. Borgruiner, klostre og kongeslotte vidner om magtens kærlighed til Nordsjælland gennem århundreder. Ro i kajak langs søbredden af Danmarks to største søer - eller hop ombord på en af bådferterne. Se lyngen blomstre på Melby Overdrev, eller indånd fyrreduften i Tisvilde Hegn. Følg de snorlige jagtveje i Gribskov og Store Dyrehave, hvor enevældens konger demonstrerede deres magt ved at jage en udvalgt hjort til døde.

Skove: Gribskov og Tisvilde Hegn

Søer: Arresø og Esrum Sø

UNESCO Verdensarv: Kronborg og Parforcejagtlandskabet i Gribskov og Store Dyrehave

Slotte: Frederiksborg Slot og Fredensborg Slot

Foto: Kristian Amby

Nationalpark Thy

Beliggenhed: Thy

Areal: 244 km² / Indviet i 2008

nationalparkthy.dk

VILDMARK

// Nationalpark Thy

Besøg Nationalpark Thy: Danmarks største vildmark. Her kan du vandre i dagevis og opleve naturens storhed, stilhed og mørke. Nationalpark Thy er skabt af havet, vinden, sandet og saltet. Her finder du et enestående og vildt natur-område, hvor klitheden møder det brusende Vesterhav. Den nordatlantiske klithede er unik for Nordeuropa og giver gode levevilkår for sjældne planter og dyr. I Thy har mennesker i særlig høj grad levet på naturens nåde. Kystsikring og bekæmpelse af sandflugt er dele af historien om Nationalpark Thy.

Klithede: Gå Vestkyststien ad Redningsvejen

Nr. Vorupør: Nyt nationalparkcenter

Lodbjerg Fyr: Fantastisk udsigt og Thys hyggeligste kaffestue

Cold Hawaii: Surfmiljø ved Klitmøller

Stenbjerg Landingsplads: Info i hyggeligt fiskermiljø

Sårup udsigtsplatform: Hanstholm Vildtreservat og krondyr

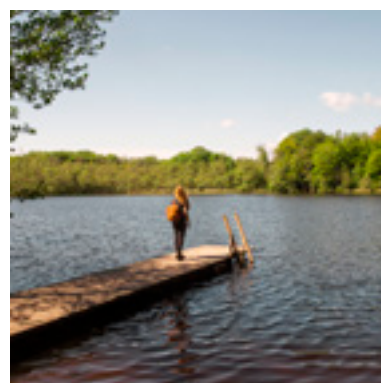
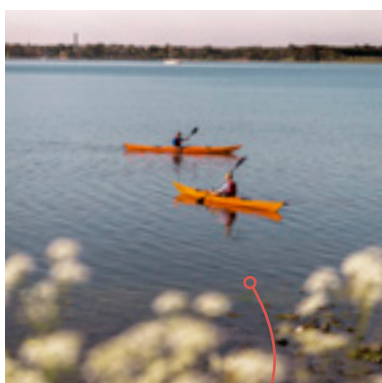
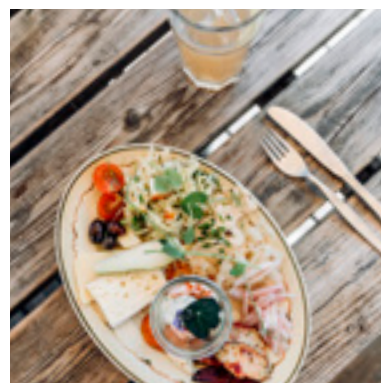
Tjek: Nationalparkernes app, Facebook og Instagram

TAG PÅ OPDAGELSE I NATIONAL PARKEN

Der ligger masser af sommeroplevelser og venter i Nationalpark Skjoldungernes Land. Du kan udforske nationalparken på egen hånd eller følges med en formidler. Se her hvordan. Rigtig god sommer!

Tekst: Malene Bendix. Foto: Sarah Green

UD I ALLE ÅRSTIDER

Løvspring og fuglesang, bærplukning og efterårsblade. Hver årstid har sine helt særlige farver og muligheder. Du kan tage på tur i nationalparken året rundt. Find ideer til ture og oplevelser på nationalparkens hjemmeside, på appen Nationalpark Skjoldungernes Land eller i turkort og foldere, som du finder på besøgssteder, biblioteker og i nationalparkens infoporte.

BOOK EN TUR

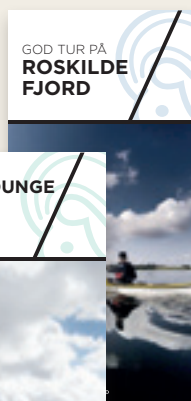
På nationalparkens bookingplatform kan du finde tilbud om guidede ture, oplevelser og arrangementer. Se www.skjoldungernes-land.nationalparkbooking.dk.

I Nationalparkens Formidlerkorps kan du booke ture, foredrag og friluftaktiviteter via nationalparkens hjemmeside. Se menuen: Oplev nationalparken > Book en guide. Tag direkte kontakt til en formidler og aftal tid, sted, indhold og pris.

FOLKEUNIVERSITET

Har du lyst til at blive klogere på natur, kultur eller historie i Nationalpark Skjoldungernes Land? Så meld dig til kurser eller ekskursioner på Folkeuniversitet Skjoldungernes Land. Folkeuniversitetets formål er at bringe ny forskning ud til alle på en lettilgængelig måde. Du kan vælge mellem en række spændende foredrag og ture.

Se www.skjoldfolkeuni.dk.

FØLG NATIONALPARKEN

// @nationalparkskjoldungernesland

TURKORT
Find nationalparkens
turkort og foldere digitalt
på hjemmesiden eller
i papirform på besøgs-
steder, turistkontorer,
biblioteker og infoporte.

KOM UD

// i nationalparken

I nationalparkens app finder du et interaktivt kort med beskrivelser af udflugtsmål, besøgssteder, overnatning, stier, shelters, havne og meget andet.

Hent appen 'Nationalpark Skjoldungelandet' gratis i App Store eller Google Play.

RIS OG ROS // Skriv til os...

Har du spørgsmål eller ideer?
Er der noget du savner eller undrer dig over?

**Så skriv meget gerne en mail til os på
npskjold@danmarksnationalparker.dk**

Tilmeld dig nationalparkens
nyhedsbrev via hjemmesiden
og hold dig opdateret!

Foto: Martin Kunzendorf

SEKRETARIATETS MEDARBEJDERE

Du finder nationalparksekretariatet i den tidligere forpagterbolig, Christinalyst, på Ledreborg Slot. Her arbejder i alt elleve medarbejdere med at udvikle Nationalpark Skjoldungernes Land ud fra "Nationalparkplan 2017-23". Vi arbejder med projekter inden for natur, landskab, friluftsliv, kulturhistorie, formidling, undervisning, turisme og meget mere.

SEKRETARIATETS MEDARBEJDERE:

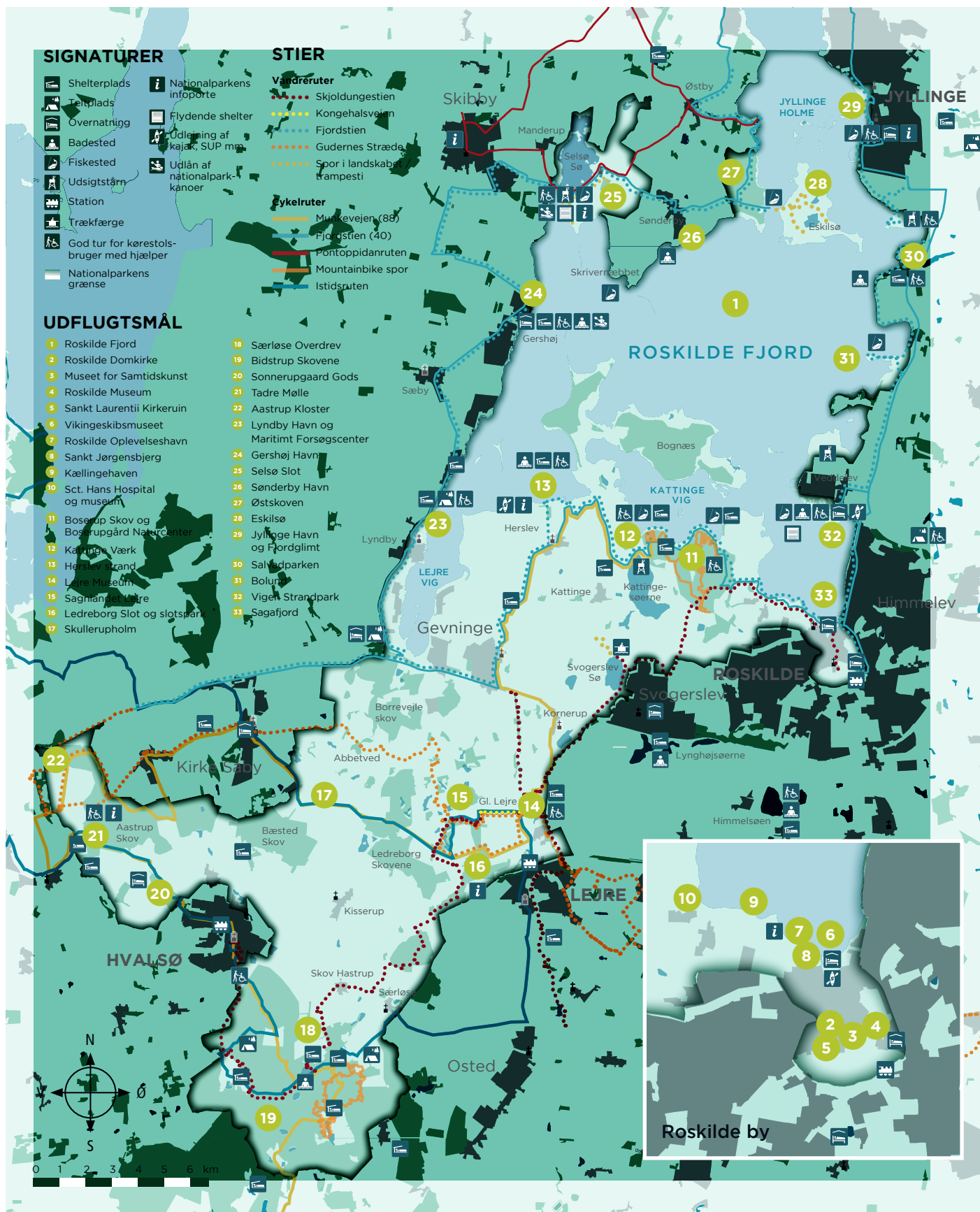
Fra venstre:
Sam Christensen
Sofie Illemann Myschetzky
Louise Liv Holm
Thomas Vestergaard-Nielsen
Mia Laybourn Steiness
Sofie Clauson-Kaas
Malene Bendix
Henrik Sidenius Paaby
Nynne Sørgaard
Anders Bülow
Mikkel Eeg (ikke på foto)

KONTAKT: NATIONALPARK SKJOLDUNGERNES LAND

LEDREBORG ALLÉ 2A
DK-4320 LEJRE
+45 9359 7090

npskjold@danmarksnationalparker.dk
nationalparkskjoldungernesland.dk

Nationalpark Skjoldungernes Land
 Ledreborg Allé 2A, 4320 Lejre
 npskjold@danmarksnationalparker.dk
 nationalparkskjoldungernesland.dk

